

“Artisliğe fazla hevesim vardır...”: Musikî Muallim Mektebi’nin Evrak-ı Metruke’sinde Saklı Kalanlar*

“I have too much proclivity for artistry...”: Things Hidden in the Forgotten Letters of the Music Teacher School

Hakan KAYNAR

Yrd.Doç.Dr., Öğretim Üyesi, Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Ankara
hakan.kaynar@hacettepe.edu.tr

Öz

Bu çalışma, Ankara’da yeni kurulan bir okula, 1937 yılında gönderilmiş mektuplara dayanarak gerçekleştirilmiştir. Bu okul yeni nesiller için müzik öğretmeni yetiştirmek amacıyla kurulmuş ancak 1936 yılında temsil şubesinin de eklenmesiyle Devlet Konservatuvarı’nın ilk nüvesini oluşturmuştur. Okulun akademik kadrosu tarafından ihmal edilen ve arşiv kurumlarının ilgilenmediği bu dökümanlar, okulun eski binasının bodrumunda bir tesadüf eseri bulunmuştur. Bunlar akademiye girmek için sınava kabul edilmek isteyen öğrenci adaylarının dilekçelerini içermektedir. Bu mektupları okurken, onların yeksenak hayatlarını değiştirmeye olan isteklerinin yanında yeni kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti’nin çağdaş düşüncesinin yankılarını da görürüz. Düşündükleri, yazdıkları ama en önemlisi kendilerini nasıl tanımladıkları, bize gelişen Türk toplumu hakkında tarihsel bir panorama vermektedir.

Anahtar sözcükler: Konservatuvar, Tiyatro, Mektuplar, Modernleşme, Ankara

Abstract

This study is based on letters sent in 1937 to a newly-founded school in Ankara. This school was established with the purpose of producing music teachers for the new generations, but formed the nucleus of the State Conservatory with the addition in 1936 of a drama department. These documents, ignored by the school’s academic staff and overlooked by archive institutions, were found by chance at the basement of the school’s old building. These consist of petitions of student candidates for acceptance to take the exams. Reading these letters we not only feel their desires to change their monotonous lives, but also see the echoes of the contemporary thoughts of the newly-formed Republic of Turkey. Their thoughts, writings and most importantly their self-definitions present a historical panorama of the developing Turkish Society.

Keywords: Conservatory, Theatre, Letters, Modernisation, Ankara

* Metin içinde tırnak arasında alıntılanan ifadeler, imla ve harf yanlışları mektup sahiplerine aittir.

Giriş

Bu yazı, çoğunlukla 1937-1938 yıllarında Devlet Konservatuvarı'na yazılan "şahsi müracaat"lara dayanmaktadır. Bu müracaatlar aslında birebir genç talepkârların ellerinden çıkmış mektuplardır. Bu mektuplar şimdiye kadar herhangi bir arşivde saklanmamış, önce Mamak Belediyesi'ne sonra da aynı belediyenin kültür merkezine dönüşen Musiki Muallim Mektebi (Konservatuvar) binasının depolarında, üzerlerine atılmış kömür cürufunun altında, on yıllarca beklemiş; belediye tarafından depoların boşaltılması esnasında kitapların altından tesadüfen ortaya çıkmış, yani uzun yıllar saklı kalmış belgelerin bir bölümüdür. Belgelerin tümü ise büyük ölçüde okula başvuru mektupları, mektebin genel işleyişine dair kayıtlar, maaş bordroları, Milli Müdafaa Vekaleti'yle askerlik dersine ilişkin yazışmalar, öğrenciler arasında birkaç olaya dair soruşturma ve muhtelif evraklardan oluşmaktadır.

Sahibinin¹ elinde iki büyük kutuda yer alan ve henüz kronolojik bir düzene sokulmamış olan bu binlerce sayfa, tanıkların anlatımına göre 12 Eylül darbesinden sonra SEKA'ya (Türkiye Selüloz ve Kağıt Fabrikaları AŞ.) kamyonlarla gönderilen belgelerden geriye kalanlardır. Kalan bu belgelerin diğerleriyle SEKA'ya gönderilmesinin "ihmal"i, Cumhuriyet Ankarası'nın en renkli kurumlarından birinin arşivinden belli ki bir "tutam" belgenin günümüze kalmasına neden olmuştur. Belgeler arasında yer alan, kurum çalışanlarının isim ve imzalarının yer aldığı ve başka yerde bulunamayacak olan bu evrak bile,² sadece kurumun resmi personeline dair bilgi vermesi açısından nasıl bir hazineyle karşı karşıya olduğumuzun delilidir (Ek 1).

Mazruflarına bakmadan önce zarfların üzerindeki adrese bakalım. Musiki Muallim Mektebi, 1 Eylül 1924 yılında Cebeci'de, Şakir Ağa'nın otel olarak işlettiği bir binada eğitimine başlar. Bir sene sonra yakınlarda bulunan Rus Sefareti müsteşarının ve Azerbaycan sefarethanenin kullandığı binalar da okulun yemekhane, yatakhane gibi ihtiyaçlarını karşılamak için tutulur. Bir sene sonra öğrenci sayısı arttığında bu kez civardaki "altı odalı bir harap tekke" de kiralanarak erkek öğrencilere yatakhane olarak tahsis edilir (Gökyay, 1941, s. 1). Bu yatakhaneyi okulun ilk öğretmenlerinden Cevat Memduh Altar, "Hatipçayı'na inen dik bir yamaca kurulmuş, ortası avlulu kerpiç bir evdi; binanın çaya bakan yönü, ancak payanda direkleriyle ayakta durabiliyordu. Üst kattaki sofa, öğrenci, sağdaki oda ise öğretmen yatakhanesi olarak kullanılıyordu" diye anlatır (Okyay, 2004, s. 37). Bugün Mamak Belediyesi'nin kültür

merkezi olarak kullanılan yapının olduğu arazi, Serattarzadeler isimli bir Ankaralı aileden alınmıştır. 1933'de artan ihtiyaçlara binaen genişletilen bu yapı, mimarının aksine onu sonraki yıllarda kullananlar tarafından hiç beğenilmez: "Enstrümantalist ve mugannilerin (sanatçıların) ders odaları o kadar küçük hücrelerdir ve içinde çalışanların kulağına sesler öyle vurur ki insan yavaş yavaş ihtizaz (titreşim) münasabetlerine dair her hissini kaybetmeğe mahkumdur" (Gökyay, 1941, s. 1).

Okulun ilk öğretmenleri Flarmonik Orkestra'dan, öğrencileri ise Erkek Muallim Mektebi'nden seçilir. Bu ilk 6 öğrenciden sonra, İstanbul Balmumcu Öksüz Yurdu'ndan altı öğrenci daha gönderilir ve öğrenci sayısı 12'ye çıkar. 1925-26 senesinde ise Darüleytam'dan yeniden talebe gelir ve kadro 40 kişiye çıkarılır. 1928 yılında okulda 24'ü kız 71 öğrenci vardır. Daha sonraki yıllarda bu sayı dikkate değer ölçüde artar. 1935-1936 senesinde okuldaki 149 öğrenciden 67'si kızdır (Gökyay, 1941, s. 3).

1934 yılına kadar müzik öğretmeni yetiştirmeyi kendisine amaç edinen okul, aynı yıl "yeni ihtiyaçlara cevap verecek" şekilde yeniden düzenlenir (Gökyay, 1941, s. 2). 1934 yılında çıkarılan kanun ile "Musiki Muallim Mektebi, Riyaset-i Cumhur Flarmoni Orkestrası ve Temsil şubesinden mürekkep bir akademinin kurulmasına" karar verilirse de çok değil iki sene sonra bir başka kararla orkestra, akademiden ayrılır. Ancak 1936 yılından itibaren Musiki Muallim Mektebi'nin temsil sınıflarına öğrenci alınmaya başlanır. Konservatuvar imtihanları 6 Ekim 1936'da yapılır, 25 adaydan 5'i yeterli görülür. İstekli azlığı karşısında aynı yılın 12'sinde İstanbul'da açılan ikinci bir imtihanda Muhsin Ertuğrul, Şan öğretmeni Lohmann ve Markowitz'in katıldığı bir ikinci imtihan yapılır. İşte aşağıda ele aldığımız başvuru mektupları bu yıldan sonra okula alınacak öğrencilerin arasında olmak için istekli olanların mektuplarıdır.

"Sayın Bay Direktör"

1937 yılında bir önceki yılın aksine, en azından mektuplar üzerinden okula neredeyse taşranın üçra köşelerinden bile yoğun talep olduğu söylenebilir. İstanbul ve Ankara'dan başvuranların sayısı diğerlerine nazaran çoktur. İzmir ve Adana gibi dönemin nispeten büyük şehirleriyle birlikte Cebeci Postanesi'ne Malatya, Çanakkale, Konya, Kastamonu, Çanakkale İzmit gibi şehirlerin yanı sıra Karkamış, Dinar, Şebinkarahisar, Boyabat, Fethiye, Tavas gibi ilçelerden de mektuplar gelir. Ankaralılar okulla aynı şehirde bulunmanın avantajıyla adeta şanslarını denemek için okula başvururlar. Öyle ya sınava girmek için yol parasını

göze almak zorunda olmadıkları gibi kazansalar da kaybetmeler de aynı şehirde yaşamaya devam edeceklerdir. Hemen hemen aynı tarihi taşıyan dilekçeleri dolayısıyla beraber hareket ettiklerine kanaat getirebileceğimiz DTCF (Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi) öğrencileri belki de kendilerine avantaj sağlayabileceği düşüncesiyle okula nehari yani gündüzlü olarak kayıtlarının yapılmasını istemektedirler (Azize Mahmud; Resim, [1]937, 13 Ekim; Oral ve Öcal, 1937, 12 Ekim). Yine "iki senedir hususi keman dersi" alarak edindiği müzik bilgisini "teknik bir şekilde genişletmek ve musiki mefhumuna faydalı bir insan olabilmeyi" istediği için konservatuvara başvuran Doğan Çavaş, Ankara'daki Maarif Cemiyeti Lisesi'nde öğrencidir (Çavaş, 1937, 8 Ekim). Gazi Lisesi 10. sınıf öğrencisi Samih Sergen de sesi "güzel olduğundan" opera okuluna yatılı olarak kaydının yapılmasını ister (Sergen, [1]937, 7 Ekim). Bu iki Ankaralı adayın istedikleri olmayacak, okullarını değiştiremeyeceklerdir. Ama hem okulun hem de Türk Tiyatrosu'nun ünlü simalarından biri olan Cüneyt Gökçer aynı yıl "Müzik Öğretmen Okulu Direktörlüğüne" dilekçe gönderen Ankaralılardan biridir. "36-37 senesi Ankara birinci orta okulu mezunu" olmuştur ve bu dilekçeyi yazdığına "Işıklar caddesi banka apartmanı"nın 1 nolu dairesinde oturmaktadır (Ek 2, Gökçer, [1]937, 24 Eylül).

Başkentte yaşamak gerçekten de başvuru sahipleri açısından diğerleriyle karşılaştırıldıklarında bir avantajdır. Çünkü sınavla ilgili ilanlar İstanbul ve Ankara'da çıkan gazetelerde yayımlanmaktadır ve gazeteler yayımlandıkları gün taşraya ulaştırılmadığından sanatçı olmak isteyen adayların hepsi ilanlardan aynı anda haberdar olamamaktadırlar. Öyle ki İzmir'den yazan Muattar Süleyman "Karşıyakadan müracaat ettiğim nazarı itibarı alınarak" kendisine bir kolaylık gösterilmesini isterken belli ki Karşıyaka'nın İzmir'e değil Ankara'ya uzaklığını ima etmektedir.

Gazeteler bir yana, Cebeci'den adaylara gönderilen mektuplar da zaman zaman geciktiğinden adayların sınava kabul edildiklerini, sınavla aynı gün veya sınavdan sonra öğrendikleri de olmaktadır. Sınava Adana'dan gönderdiği mektupla başvuran Burhan Sadık'a (Ek 3A ve Ek 3B) okul tarafından verilen cevabın tarihinden, 1937 yılının ilk sınavının 14 Şubat'ta yapıldığı anlaşılmaktadır. Sınavı kaçıran sadece Burhan Sadık da değildir. Ancak sınav tarihi konusunda katı bir tutum olmadığı da aşikârdır.

Öyle ki "müracaat sahiplerine kolaylık olmak üzere hem İstanbul hem Ankara'da açılan sınavlara, postadaki gecikmeden dolayı geç haberdar olup giremeyen Hayrettin Süer'e; belki referansı Yaşar Nabi Nayır olduğundan,

elindeki yazıyla İstanbul'da Şehir Tiyatrosu'nda Muhsin Ertuğrul'a başvurmasını ve kendisi tarafından imtihana alınacağı belirtilmektedir (Direktör, [1]937, 18 Şubat). Ancak bu telafi sınavı konusunda herkes Hayrettin kadar şanslı değildir. Örneğin Adana'dan başvuran adaylardan biri "mektubunuzu 15 pazartesi aldım 14 Pazar günü sınavın yapılacağını yazıyorsunuz ne yapayım geleylimmi" diye telgraf çekmiş, kendisine yine aynı yolla şu cevap verilmiştir: "Sınav 14.2.937'de yapıldı". Ancak aday adını yazmadığından, okulun antetli kağıdının bir köşesine şu not alınmıştır: "adını yazmadığından telgrafhane almadı" (Direktör Rauf, 1937, 18 Şubat). Ne var ki yine "devlet tiyatro okuluna" girebilmek için 14 Şubat'ta Ankara'da sınava alınacağını bildiren 10 Şubat tarihli mektubu sınav günü aldığı belirten Nihat Alorman belki de şu cümle dolayısıyla farklı bir cevap almıştı: "Ata Türk hazretleri benim tiyatro okuluna girebileceğime dair kısa bir cevap vermek lütfünde bulunmuşlardı" (Alorman, 1937, 14 Şubat). Kendisine bu kez sınavdan iki gün sonra yazılan yazıda eğer şartları yerine getiriyorsa yol ve diğer masraflar kendisine ait olmak üzere 27 Şubat Cumartesi sabahı Müzik Öğretmen Okulu'nda sınava alınacağı bildiriliyordu (Direktör, [1]937, 16 Şubat).

1937 yılındaki ikinci sınav Ekim ayında yapılır. Yatılı olan opera okulunun sınavları ise 12 Birinciteşrin ile 15 Birinciteşrin arasında Ankara'da yapılacaktır (Direktör, [1]937, 7 Ekim). Yine başvuru sahiplerine verilen cevaplardan İstanbul'da opera ve tiyatro bölümleri için sınavın 9 Birinciteşrin 1937 tarihinde İstanbul Şehir Tiyatrosu Rejisörlüğü'nde yapılacağı bildirilir (Direktör, [1]937, 7 Eylül). Jüri üyelerinden biri daha önce de belirtildiği gibi Muhsin Ertuğrul'dur. Diğerleri ise Darülbeyazın önemli isimlerinden Vasfi Rıza Zobu ve dönemin ünlü edebiyatçılarından Reşat Nuri Güntekin ve Ankara'daki temsil subesine Avrupai bir görünüm kazandırmakla görevli "tiyatro mütehasssı" Carl Ebert. Sınav, Ebert'in adaylara canlandırmaları için bir hikâye anlatmasıyla başlar, aday, bomboş sahnede örneğin eve girmiş bir hırsız canlandırır. Ne var ki bu usul ünlü tiyatrocusu Vasfi Rıza tarafından beğenilmez. Hatta Vasfi Rıza, sınava katılan gençlerden birinin söylediklerini anlamaması üzerine, verdiği rolü sahnede kendisi oynayan Ebert'i de hiç beğenmediğini şöyle ifade eder: "Hareketleri melodram tarzının o kadar eskisi ki..." Üstelik böyle düşünen tek jüri üyesi de kendisi değildir: "Ebert, sahnede oyun tarif ederken sağ tarafımda oturan Reşat Nuri Bey'e baktım. Göz göze gelmemek için Reşat benden sakındı. Gülmek için kendini zorladığı belliydi" (Zobu, 1977, s. 495).

Reşat Nuri'nin Carl Ebert hakkındaki görüşü Ankara'daki bu birliktelikten çok önce, Ebert, İstanbul'da Türk tiyatrosu hakkında gözlemler yaparken oluşmuştur. Güntekin'in anlattığına göre Ebert, meslektaşlarına; ülkenin bugünkü ihtiyacının, mevcutlara ek olarak Avrupa'dan arasına gelecek sanatçılardan oluşan bir topluluk mu, yoksa Türk tiyatrosunu temelden kuracak olan elemanları yetiştirecek bir kurum mu olduğunu sorduğunda berikiler ikincisi demişlerdir. Güntekin'in Alman tiyatro adamı hakkındaki şu değerlendirmesi, daha beraber çalışmaya başlamadan aralarındaki mesafeye işaret eder: "Karl Ebert söylenildiği gibi hakikaten birinci sınıf bir tiyatro adamı mıdır? Bunu bilmiyorum. Fakat tiyatroyu az çok bilen sekizinci sınıf bir adamı da çağırırsak böyle söyleyecek, başka türlü konuşmasına imkân olmayacaktır" (Güntekin, 1976, s. 375). Ne var ki jüri üyeleri arasında Ebert'in ağırlığının daha fazla olduğu İstanbul'da sınava alınan ama kazanamayan adaylardan, Haşim Güntekin hakkında Muhsin Ertuğrul'a gönderilen yazıdan anlaşılmaktadır. Yazıda, Güntekin'in "Prof. Ebert'in ifadesine göre muvaffak olması ihtimali fazla olduğundan ikinci bir sınava alınmak üzere Ankara'ya" (Direktör, t.y.) gönderilmesi istenmektedir.

Sınava girmek için adaylarda aranan özellikler konusunda Ankara'daki otoriteler, muhtemelen mutevazı olduklarını düşünüyorlardı. Halkevi'nde faaliyet gösteren öğrenciler arasında yeteneğiyle öne çıkan biri için Ankara'ya danışan Bandırma Halkevi'ne verilen cevapta, her ne kadar okula girme şartlarının Ağustos ayı içinde halkevlerine bildirileceği yazsa da yine de sınava katılmak için gereken şartlar şöyle sıralanmaktadır: "Düzgün natika (konuşma), sahneye elverişlilik; mükemmel sıhhat; 20 yaşını geçmemek ve orta tahsilini bitirmiş olmak". Değerlendirme kriterleri ise şunlardır: "A) Düzgün ve serbes konuşma, gördüğü veya okuduğu bir şeyi anlatma kudreti. B) Bir tiyatro piyesi için den seçilecek bir rolü yapabilmek. C) Sınav Hey'etince verilecek bir rolü yapmak" (Konservatuvar Direktörlüğü, 1937, 22 Temmuz).

Adayların Kriterleri

Her ne kadar Ankara'daki okulun sınava kabul şartları ilanlarda belirtilse de, mektupların geneline bakıldığında kriterleri, başvuru sahiplerinin adeta kendilerinin belirlediği görülmektedir: "küçük yaştan beri" tiyatroya ilgi duymak; "artist olmak" istemek; halkevlerinin temsil şubelerinde sahnelenen oyunlarda rol almak veya arkadaşları, öğretmenleri tarafından takdir edilmek; mali açıdan zor durumda olmak.

Bazı adaylar mektuplarda yansıyan naif karakterlerine rağmen kendilerinden o kadar emindir ki sınava değil okula kabul edilmelerini ısrarlı bir dille talep etmişlerdir. Örneğin Nazilli'den yazan Cemalettin, birinci şartı yerine getirmediği halde yine de Cebeci'ye mektupla başvurur. Gazetede "ilanetleri" okuyunca çok sevinmiştir. Hatta sevincini "Benim bu işlerle alakam çoktur" diyerek belli eder, işler dediği Ankara'da yeni açılan temsil şubesidir. "Okula alınma şartlarını" okumuş ve "bütün bu istenilen şartların hepsini" beğenmiştir, çünkü içinden bir ses "hepsine muvaffak oldun" demiştir (Akma, 1937, 19 Aralık). Bir başkası mektubuna "Artisliğe karşı kalbimde sonsuz bir emel ve arzu var küçücük yaştan beri kalbimde sakladığım bu ülkü her gün biraz daha dayanılmayacak şekilde yanmaya başladı, eskiden bir kıvılcım olan bu meslek aşkı şimdi bütüm benliğimi sardı." cümlesiyle başlar. Mektubun sahibi Selahattin, aktör olmak için bu "aşk"ın yeterli olacağına inanmış olmalı ki "Beni büyük bir azaptan kurtaracak ve sevgili mesleğime kavuşturacak emrinizi bekliyorum beni okula kabul ediniz..." (Darkanar, [1]937, 18 Ekim) diye yazar. Selahattin'in birikimiyle beklentisi arasındaki bu orantısız mesafeye başka adaylarda da tanık oluruz. Mektupların daktiloyla yazılması, içerdikleri üslupla birleşince bir arzuhalcinin elinden çıktıkları konusunda kuvvetli bir izlenim bırakır. İmla yanlışlarıyla aktarılan konuşma cümleleri bu kanaati güçlendirir. "İlk mektep tahsil"li Derviş'i bir arzuhalcinin önünde konuşurken hayal etmek şu satırları okurken çok kolaydır: "Bey efendi, Sizinle on dakika konuşmağa müsaade etmenizi rica ederim". Bu cümleden hemen sonra sanki bu on dakikanın dokuzunu kullanmış gibi "Sözün kısısı ben (Tiyatro okuluna) girmek istiyorum. İlkokulu bitireli iki sene oluyor. Fakir olduğum için Lise kısmına devam edemedim. Öyle sanıyorumki bu (Tiyatro okuluna) girince hem ben hem aile efradı iyi olacaklardır" (Derviş Ruh-Şen, 1937, 18 Nisan). Adana'dan Ekrem de yine bir arzuhalcinin karşısında durup "Artisliğe fazla hevesim vardır, okulunuza girmek istiyorum. Ne yapayım..." (Ekrem, [1]937, 8 Ekim) demiş, diğeri de müşterisinin ağzından çıkanları olduğu gibi yazmıştır. Akhisar Gazi İlkokulu'ndan iyi derecede "şahadetname" (diploma) aldıktan sonra mali vaziyetlerinin bozukluğu nedeniyle eğitimini yarıda bırakan Abdullah Sönmez'in ise elyazısıyla yazdığı şu satırlar ve adresi, eğitim düzeyi hakkında bir fikir verebilir: "Bu okula olan hevesimle şu mektubu yazdım. İştah istegim olacak ve olur zannediyorum". Adresi mektubunun arka sayfasına yazmıştır: "Bit pazarında berber Mustafa baras elile abtullah sönmez", bir de not ekler: "acele cevap beklerim" (Sönmez, t.y.). Ancak bir

şeyi unutmamıştır Abdullah, bu bitpazarının hangi şehirde kurulduğunu yazmayı (Ek 4).

Bazı adaylar mektuplarında; Türk olduklarını, Türk sahnesinin bir ferdi olmak istediklerini, Ankara'da kurulan okulun millî inkılâpların önemli bir parçası olduğunu yazar. Mektuplardaki millî vurgular, yeni rejimin arzu ettiği gençliği yarattığına da yorulabilir, gençliğin yeni rejimin temsilcilerinin nasıl ikna edildiğini bildiklerine de. İstanbul'dan yazdığı mektupta "Size binlerce defa rica ederim, bana bir babalık ediniz, bende sizin gibi san'atkâr olmak isitiyorum: Mektebinize benide kabul ederseniz, en eyi talebelerinizden biride ben olmaya çalışacağım, Türklüğüm namına söz veriyorum." diyen Orhan'ın aslen Silistreli olması belki bu milliyetçi söylemini açıklar (Doğan, 1937, 21 Nisan). Sınav tarihini kaçırmasına rağmen kendisine özel bir sınav talebiyle Ankara'ya yazan Selahhaddin kendisinden o kadar emindir ki "Türk sahnesinde kendimi göstereceğim ve yüzümü kara çıkarmayacağım" (Darkanat, [1]937, 18 Ekim) diye yazar.

Başvuru sahipleri en azından okulun yöneticileri kadar bu eğitim yuvasının amaçlarından haberdarlardır. Kendisini Ankara'ya davet eden mektubun "Ne yazık ki" eline geçmesi ve çalıştığı Nazilli Sümerbak Fabrikası'ndan izin alamadığı için sınava katılmayan Leman, taşrada çalışma hayatına katılmayı başarmış bir genç memure olarak devletin kendisi gibi gençlerden ve bu okuldan beklediklerini şu cümleyle açıklar. "İlerde yüksek himayetlerinizle terbiye görecek gür sesim, milli sahnada, heveskarı bulunduğum güzel yurdumuzun ve yüksek inkilabınızın beklediği ve henüz yeni doğacak Millî tiyatro ve Opera kısmında benimde yüksek ülkümle naçizane hizmet edebileceğime emin olabilirsiniz" (Leman Aysel, [1]937, 14 Ekim).

Bazı adaylarsa haklı olarak sahne tecrübelerinden bahsediler. Okul müsamereleri, Türk Ocağı faaliyetleri, Halkevi Temsil Şubesi bu taşra gençlerinin sahne tozu yutmalarını, alkışın müptelası olmalarını sağlamıştır belli ki. Kimisi rol aldığı repertuarı sıralar, kimisi bununla yetinmez mektubuna yerel gazetelerde yayımlanan ilanları ekler, bir başkası temsil esnasında çekilmiş fotoğraflarını gönderip yazdıklarını kanıtlamak ister. Eğer kendisinden istenirse temsillerle ilgili fotoğraflarını göndereceğini söyleyen Ömer, başvurusunda "tahsilinin" çok yüksek olmadığını belirtir. Sahne tecrübesinin bunu telafi edeceği düşüncesinde olmalı ki Ulus gazetesinde yayımlandığını söylediği Sanatkar Şadi'nin bir röportajına atıf yapar. Muhabir, tiyatro sınavlarında ne tür kriterler ele alınmalı gibi bir

soru sormuş olmalı ki, Şadi, muhatabına "gençlerin evvela tiyatroya istidadı olup olmadığını araştırmalı" diye cevap vermiştir. Ömer, bu cevaba dayanarak sahne tecrübesine dair ayrıntılar verir. Şahingiray'da "Kınaz Sinilisnski"yi ve "Canbolat Mirza"yı, Metede "Tuğrul"u, Akın'da "Büyücü"yü, Attila'nın Düğünü'nde "Walter"i oynamıştır. İftira Kurbanları, Gördüğüm O Cihan, Yeşil Ay, Eski Borç gibi oyunlarda başrol oyuncusudur. Yine başrol oynadığı komediler: Hoop Efendim, Bir Komedi, Babür Şahın Secadesi, Eski Dost, Himmet Ağanın Şehirden Kız Alması, Hamzanın kurnazlığı gibi eserlerdir. Ömer bu tecrübesini nerede, hangi sahnelerde edinmiş, bununla ilgili bir bilgi vermemekle beraber Romanya'dan yazmaktadır (Ömer Tahir, [1]937, 17 Şubat).

Cebeci'ye yurt dışından gelen ikinci bir mektupsa Kıbrıs'tan gelmektedir ve bu tafsilatlı mektuptan başvuru sahibinin tiyatro geçmişi kadar Kıbrıs tiyatro yaşamına ilişkin de bilgiler edinmek mümkündür. Mektubunu İngiliz alfabeli bir daktiloda yazan/yazdıran Necdet "Daha onbir yaşlarında iken " Kibris Musiki" mektebinin verdiği "Sud kardeşler" oyununda ilk def'a olarak (terzi Kız) rolunda sahneye çıkar. Daha sonra "Türk Ocağının verdiği "Venedik taciri" ve Otello" oyunlarında "güçük rollerde sahnede" bulunur. Bu küçük rollerdeki başarısı nedeniyle yaşı büyüdükçe "ocağın daimi rejisörü" tarafından takdir görür ve daha önemli roller alır. Fransızca'dan tercüme "Meçhul kadın" ve "Meşhedi", "Aşık garip" ve "Zehirli çiçek" gibi operetlerde sahneye çıkmıştır. Darülbedayi'nin yaptığı turnelere Kıbrıs'ı dahil etmesiyle ünlü tiyatrocuları görmek fırsatı, Necdet'in tiyatro aşkını daha da körükler. Ateşli bir amatörün hayalini kuracağı fırsata kavuşur. Burada "Hamlet"i sahneleyen "tiyatro dahisi" Muhsin Bey'in ekibinde birkaç figüran eksilince ekip Türk Ocağı'na başvurarak "yerli amatörlerden" birkaç kişi ister. Necdet, seçilen dört kişi arasındadır. Ancak mektupta açıkça belirtilmediğine göre, Muhsin Bey'le sahneyi sadece provada paylaşmak şansına erişir. Ancak bu Necdet için yeni bir merhaledir. "İşde bu seneden sonra bende bu merak bir o kadar alevlenmişti" diye yazar. Necdet, bu "alev"den sonra Faruk Nafiz'in yine Türk Ocağı'nda sahnelen Kahraman piyesinde "ihtiyar kahveci" rolünü alır ve kendisinden "ümid etmediği" bir başarıyla oynar, Akın ve Mete oyunlarında sahneye çıkar. Okulu bitirdikten sonra belli ki içindeki sahne aşkını söndüremeyen Necdet, Muhsin Ertuğrul'a bir mektup yazar, ne var ki cevap alamaz. Kıbrıs'ta öğretmenlik yapan İsmail Hikmet Bey'in adada bulunduğu sıralarda yazdığı "Efenin Düğünü" isimli operette de rol aldıktan sonra Türkiye'ye

gelir, İstanbul'a gider. İstanbul'dayken de Muhsin Bey'e cevapsız kalan bir mektup daha gönderecektir. Kendisini bizzat gidip görmek istese de cesaret edemez" (Çakır, [1]937). Adana'dan yazan Remzi tiyatroya olan ilgisini daha önce oynadığı piyeslerin isimlerini yazarak belirtir: "Faüst, Akın; Tohum, Ergenekon, Kızıl Çağlayan..." (Ayhan, t.y.). Ergenekon temsiline ilişkin yerel bir gazetede yer almış ilanla birlikte birkaç fotoğrafını da söylediklerinin delili olarak mektubuna ekler (Ek 5A, Ek 5B, Ek 5C).

Mektup sahipleri arasında oynadıkları sahneyi kendi başlarına kuran müteşebbis sanatçılara rastlanır. Gaziantep'ten Nuri, küçüklüğünden beri "tatil vakitlerinde arkadaşlarının arasında bir kumpanya kurup" yazdığı piyeslerle müsamerelerde yer alır. Hatta son oyununu Hudut Taburu menfaatine 31 Mart günü Halkevi Sahnesi'nde oynamıştır (Nuri, t.y.). Yine Adana Erkek Lisesi öğrencisi Ali Tefik, babasını kaybettiğinden yarım bıraktığı eğitimine Ankara'da devam etmek istemektedir. Şartlar arasında sayılan ses güzelliği konusunda emin olmasa da tiyatro yeteneğine güvenmektedir. Aktan "İstanbulda Adana da ve daha birçok yerlerde bazı arkadaşlarım toplayarak yardım kurumları menfaatine birçok müsamereler verdim hemen hepsinde muvafak oldum?" diye yazdığı mektubuna, 30 Ağustos Zafer Bayramı vesilesiyle Türk Hava Kurumu için verdiği müsamerelerle dolayısıyla kurumun kendisine verdiği tebrik yazısını eklemiştir. Dahası "23 Nisan 937 çocuk bayramında" yazdığı ve o gece Adana Halkevi tarafından düzenlenen gecede okuduğu şiirini de göndermektedir ve kendi ifadesiyle üzerinde topladığı "bu vasıfların her halde" onu okula kabul ettireceğini zannetmektedir (Aktan, 1937, 12 Eylül).

Halkevlerinde Öğrenişler

Büyük şehirlerde olduğu gibi, taşranın küçük şehirlerinde veya kasabalarında da gençleri tiyatro veya müzik gibi sanat türleriyle tanıştıran kurumlar Halkevleri'di. Ankara'daki okulda ilgi duydukları sanat dalında kendisini geliştirmek isteyen adaylar bu bilgilerini taşrada genelde Halkevleri'nde ediniyorlardı. Açıldıkları 1932 yılından 1935'e kadar üç yıl içinde ülkedeki 103 halkevinde toplam 782 oyun sergilenmiştir (Algan, 2011).

Antalya'dan yazan Mehmet Oran "mali vaziyeti"nin darlığı nedeniyle lisenin son sınıfını terk ederek ara verdiği eğitimini Ankara'da tamamlamak istemektedir. "İstanbulda, Sarıyer ve Fatih gençler birliğinin gösterit kolunda bir çok roller" almış, başvuru şartlarını öğrenmek için mektubu yazdığı sırada "Antalya Halekevi gösterit kolunda" çalışmaktadır (Oran, [1]937, 11 Aralık).

Bazıları ise halkevlerinde verilen eğitimi kendileri için yetersiz bulmaktadır: "Ailesinin mali vaziyetini"ni iyi olduğunu ama kendisi için servetin "ikinci planda" kaldığını söyleyen Düzceli Selahattin, müzikle ilgilendiğini yazdıktan sonra Düzce'de bu ilgisinin karşılığını bulamadığını yazar: "Yalnız tam tekmil bir malumatla hazırlanmak zarureti aşıkardığı için, çalışmakta olduğum Halkevi müzik kolu esaslı bir şekilde bu ihtiyacı önliyelemektedir." (Demir, [1]938, 25 Ocak). Aynı şekilde Babaeski'de "Ojem Borenin takdirlerini kazanmış" hocası Vahit Lütfü Salcı'dan keman dersleri alan Halil de taşra imkânlarından fazlasına taliptir: "Evet şimdi memleketin her tarafında Halkevleri olduğu gibi burada da var, fakat fakir olduğu cihetle bize yardım edemiyor" (Öner, [1]937, 26 Mart).

Halkevlerinin tiyatroya sadece sosyal faaliyet olarak yaklaşmadığının örneklerini ise halkevi başkanlarının referans olduğu sanatçı adayları verir. Halkevi temsil şubesinde seyrettikleri piyeslerle belli ki bir estetik birikim edinmiş olduklarını düşünen halkevi görevlileri, Cebeci'ye gönderdikleri mektuplarla, evlerinin müdavimi gençlerin hayatlarını değiştirmek istemektedirler. Bandırma Halkevi, "Evimiz gösterit kolunda çalışan ve virdiğimiz müsamerelerde rollerindeki muvaffakiyetinden dolayı halktan daima taktir kazanan bir genç sahne hayatına olan hevesi ve rabitası (ilişkisi) dolayısıyla hayatını sahnede kazanmak emelindedir" (Bandırma Halkevi Başkanı, 1937, 17 Haziran) diye yazar. Yine Adapazarı Halkevi Başkanlığı'ndan gelen bir başka mektup hemşehrileri bir gencin eğitim hayatına Konservatuvar'da devam etmesini isteyenlerce yazılmıştır: "Evimizin Temsil kolu kıymetli erkânından ve Edirne lisesi 9 uncu sınıf talebesinden Ertuğrul Bildanın temsillerde gösterdiği muvaffakiyet üzerine hepimiz tarafından bu emsaline (örneğine) nadir tesadüf olunan istidadı (yeteneği) yüksek, kabiliyeti fevkalâde gencin liseden ziyade Devlet tiyatro mektebine yakışacağı kanaatine varıp bu mektebi tavsiye ve kabul ettirdik" (Adapazarı Halkevi Başkanlığı, [1]937, 4 Eylül).

Boyabat Halkevi başkanı ilçeye birkaç ay önce bir bando takımı ve bir de öğretmen getirdiklerini ve kırk öğrenci kaydettiklerini yazdıktan sonra bu kırk öğrenci içinden özellikle birinin sesini öğretmenin çok beğendiğini belirtir. Hani olur da sesi şan ve opera müziği için elverişlidir diye bu genci Ankara'ya sınava göndermek istemektedirler. "Yalnız maalesef bu gençta biraz rekaketi lisaniye (kekemelik) vardır. Fakat şarkı söylerken hiç belli olmamaktadır" (CHP ve Halkevi Başkan V. [1]937, 22 Eylül). Direktör R.Yener, Halkevi başkanına verdiği cevapta kekemeliğin

mühim bir eksiklik olsa da tedavi edilebileceğini belirttikten sonra yazısını "Madem ki sesine güveniliyor, çocuk buraya gönderilir, seçme sınavına alınır, kazandığı takdirde Okula kaydedilir, aksi taktirde Boyabada avdet eder (döner)" (Direktör, [1]937, 30 Eylül) sözleriyle bitirir.

Sinema'da Sevmişler

Adayları sanatçı olmaya yönlendiren bir başka kurum "sinema" olmalıdır. Bazı adayların "artist"likten bahsederken sanatçılıktan ziyade sinema yıldızı olmayı düşlediklerini düşünmek abartılı olmaz. Daktiloda yazılmasına rağmen imla yönünden oldukça özensiz bir mektubun sahibi olan Balıkesirli Leman bunlardan biri olabilir. Leman, Akşam "kazetesinde" sınav ilanlarını görmüş ve "Balıkesir Lise İlk Kısmında" üçüncü sınıfa terfi edecekken devamsızlıktan sınıfta kalmış olsa da "Artist okuluna" yerleşmek istemektedir: "Altıyaşından beri sinema ve artis meraklısı olduğum için 14 yaşında içimde tamamen artislik hevesi uyandı bunun için sizi rahatsız etim..." (Kızıldağ, 1937, 23 Ağustos).

Nazilli'den yazan Cemalettin okuldaki bütün müsamerelerde rol almaktadır, dahası "Kafkas, Laz, Çerkez, zeybek oyunlarını müthiş" oynar, "Tiyatrocular geldikleri vakit aralarına girer rol" alır. "İşte bütün bunlar tiyatro sanatı içindir." Cemalettin hem mektubunda yazdıkları hem de eklediği fotoğraflardan birinin üzerine yazdığı "Tarzan" ve "Tiyatro Sanatı Doğarken" notlarıyla sanki asıl ilgi alanını ima eder: "Hatta birkaç arkadaş birleşiyor kırlarda beğendiğimiz filimlerin taklidini yapıyoruz" (Akma, 1937, 19 Aralık).

Rasim Abdulaga ise sinemayla olan ilgisine dair ipucunu "esgiden beri artistliğe fazla hevesim olduğundan" diye önce ipucunu verir ama hemen sonra açıkça "sinemaya fazla" hevesi olduğundan "avropaya getmek" istediğini söylemiştir (Melikzade, 1937, 12 Eylül) İzmir'den yazan iki kafadar mektup muhataplarına şöyle seslenir: "Ankara güzel sanatlar sinema ve tiyatro artist okulu direktörlüğüne" (Saim ve Mustafa, t.y.). Beklentisini açıkça ifade eden bir başkası Aydın'dan Mahmut'tur. Ortaokulun birinci sınıfını bitirdikten sonra "maişet (geçim) kaygısıyla fotoğrafçılık mesleğine" girmişse de arzusu "opera yani sinema kısmında bir figüran artist olmaktır" (Akdeniz, [1]937, 30 Eylül). Bu amaçla da birkaç poz fotoğrafını dilekçesine "leffen (iliştirerek) takdim" eder. Ne var ki, en naif mektuplara bile nötr bir sabırla cevap veren direktör sanki bu defa biraz sinirlenmiştir: "Gazetelerimizdeki ilanımızı iyi okuyunuz.

Herkes bir kabul sınavına tabidir. ...Fotoğraf pozlarını görmekle okula kaydedemeyiz..." (Direktör, [1]937, 4 Ekim).

Sinemanın bir çok aday için bir teşvik aracı olduğu herhalde yadsınamaz. Öyle ki adaylardan biri güzel olduğunu belirttiği sesinin referansı olarak bir çok müzikal filmde rol almış dönemin popüler isimlerinden birinin sesine benzerliğini gösterir. Nazilli'den yazan Leman: "size bir artist ismini yazacağım sizin sevdiğiniz bir yıldızdır Marte Egerttin sesini nasıl biliyorsanız aynı ses bendedir" (Leman Aysel, 1937, 7 Ekim).

Kim Bu Adaylar?

Musiki Muallim Mektebi'nin ilk öğrencilerini zorlukla kimsesiz çocuk yurtlarından devşirmesi üzerinden henüz 13 yıl geçmiştir. Bu 13 yılda genç Cumhuriyette çok şeyin değiştiğine dair yorumlar için belki erken olabilir. Ancak Ankara'da açılan yeni sanat okuluna girmek için istekli olan mektup sahiplerinin cinsiyetleri, eğitim durumları, yaşadıkları şehirler, aileleri düşünüldüğünde başkentte açılan yeni bir okula mektup yazmak için ihtiyaç duydukları cesareti nasıl bulduklarına dair bir fikir oluşabilir. 1937 yılında Cebeci'ye gönderilen bu mektuplar 1938, 1945 gibi yıllara ait olan diğerleriyle beraber okunduğunda belki daha isabetli bir yorum yapmak mümkün olacaktır. Cebeci'de hayatının yönünü değiştirmek isteyenler arasında babasının mesleğinden, mektuplara yansıyan iyi Türkçe'lerinden, halihazırda edindikleri mesleklerinden dolayı eğitilmiş oldukları düşünülebilecek adaylar olduğu gibi, yakın bir tarihte babasını kaybetmiş, terzi, saat tamircisi, manifaturacı gibi meslek sahibi babaların oğulları, Ankara'daki okula kabul edileceği umuduyla fakir evinde bir boğazın daha eksileceğine sevinenler de vardır.

İstisna da olsa oğlunun veya kızının geleceği için Ankara'dan bilgi almak isteyenler de vardır. Örneğin Antalya Sahil Sıhhiye Merkezi muhasibi Behzad Yurdseven, keman dersleri alan oğlu için okulun müzik öğretmeni olup olmadığını sorar (Yurdseven [1]937, 27 Kasım). Bazı mektuplarda, adres satırında adayın babasının mesleği öğrenilebilmektedir. Örneğin Düzcü'den yazan Selahattin adres satırında kendisini "Manifaturacı Muratoğlu Selahattin" olarak tanımlar. Antakya'da yaşadığından sınavlara yetişemeyeceğini ve bu yüzden "nasıl hareket etmek" lazım geldiğini soran 18 yaşındaki "Türk kızı" Mefharet'in baba mesleği de adres satırında gizlidir: "Antakya belediyesi muhasibi Râdi Yeğenoğlu kızı" (Yeğenoğlu, [1]937, 9 Teşrinievvel). Ankara'dan yazan Nejdet ise "Mütekait Binbaşı Tahsin Bilgutay"ın oğludur (Bilgutay, [1]937, 11 Ekim). Ailesine

rağmen okula başvuran adaylar da vardır. İzmir'den yazan Hüseyin'in ailesi, kaptanlık ve askeri okul sınavlarına girmesi için oğullarını iki defa İstanbul'a göndermiş ama o bu sınavları bilerek kazanmamıştır. "Zorla güzellik olmaz ya ben de girmedim" diye yazan Hüseyin, göz muayenesinde kendisine sorulan 10 harften birini görmediğini söyleyerek sınava girmemiş ve İzmir'e geri dönmüştür. Ne var ki ailesine "ben artist mektebine gideceğim" deyince ebeveynleri Ankara'ya gitmesi para vermeyeceklerini söylemiştir (Her-can, [19]37, 15 Ekim). Ankara'ya gitmek için ihtiyar anne babasını borç almaya zorlayanlar da vardır, baba parasıyla yaşamaktan sıkılan da. Antalya'da "İnhisarlar müstakil müdürü halil koter" in oğlu olduğu için el kapısında çalışmayı kendisine yakıştıramadığını söyleyen Mahzunî "aile ocağında hissi şefkatle istiskal görmemekte isemde; babam tarafından giydirilen elbiseleri sırtımda taşımaktan sıkılıyor, yataklarında yatmaktan, sofralarında yer işgaletmekten hicap duyuyorum" (Koter, [1]937, 8 Mart).

Elbiselerinden ve İşlerinden Başka Kaybedecekleri Olmayanlar

Adaylardan bazıları için sanki Ankara'da Konservatuarda okumak, hayatta kalmak için son çareleridir. Opera ve tiyatro için sanatkarlar yetiştirecek bu kuruma yatılı bir okul olduğundan alelade bir devlet hizmetiymiş de, yaşadıkları yoksullukla okula kabul şanslarını o kadar arttıracakmış gibi yazarlar. Örneğin İzmir'den yazan Hüsnü okulun yatılı olmasından başka anlamlar çıkarmış olmalı ki yeteneklerinden ziyade yoksulluklarını anlatır. "...Annem ve Babam 1935 senesinde Her ikisi de vefat ettiler. Şimdi ben Büyük annemin yanında yatıp kalkıyorum. Ekmeğimizi zor kazanıyoruz fakat ben sahneye çıkmaya çok meraklıyım." Hüsnü de halkevi temsillerinde rol almış, başarılı da olmuştur. Bu tecrübesinin yetmeyeceğini düşünüyor olmalı ki bir an heyecanını kaybeder: "size nasıl anlatayım bilmem. Ben artis olmak isteyorum duydum ki Ankarada artis mektebi acıldı çok sevindim." Ancak gazetede okuduğu şartlar arasında en az ortaokulu bitirmesi gerektiğini öğrenince üzülmüştür: "Halbuki Büyük annemin hali vakti yok ki beni orta okula göndersin. Büyük annem Bakıyor ilk okulu bitireyimde sanata beni göndersin de çalışayım Haftada alacağım bir bir buçuk lira ile evi idare edelim onun için size yalvarıyorum" (Hüsnü, [1]937, 21 Aralık). İnegöl'den Fethi de yoksulluğundan medet umarak "mali vaziyeti bozuk, Kimsesiz, fakir ve aynı zamanda ihtiyar bir babanın evladımı tiyatroya ve bilhassa dram kısmına çok hevesim var ve muvaffak olacağıda zan ediyorum" (Ulusoy, t.y.) diye yazmıştır. Tavas'tan yazan İbrahim ise "günlük

maışetini zorlukla edebilen bir aile reisi"nin yedi çocuğundan biridir, yoksulluktan lise birinci sınıftan terk ettiği eğitimine konservatuarda devam etmek istemektedir (Ağar, [1]937, 16 Ekim). Ancak hiç biri yoksullukla aralarındaki mesafeye İzmir'den yazan R. Haykır gibi çözüm bulamamıştır. Sınava kabul edildiğini öğrenince Ankara'ya gitmek için para bulmaya çalışan İzmirli genç, bu konuda başarısız olunca başka bir çözüm bulmuştur: "Bir arkadaşımдан giyinmek üzere elbiselerini aldım ve ben kendi elbiselerimi satmaya karar verdim ve kendi elbiselerimi sattım" (Haykır, 1937, 2 Mart). Rağıp Haykır arzusuna birkaç sene gecikmeyle de olsa kavuşacaktır: "1939'da Devlet Konservatuarına girmiş ve 1944'te Tiyatro bölümünden mezun olmuştur" (Günel, 1954).

Bir de meslek sahibi olsalar da yeni bir gelecek uğruna kazandıkları memuriyeti feda etmeye razı olanlar vardır. Hatta içlerinden Naci Erkan, vazgeçeceği bir mesleğinin olmasını kendisi için bir avantaj gibi görmektedir: "Hükümetin bu işi ele alması ve sağlam esaslar koyması üzerine bu devletin muazzaf bir memuru bulunan benim, bu yerimi bırakıp "Tiyatro Mektebinize" girerek kendime yeni bir istikbal yapmağa kalkışmam Artistliğe olan aşkımin derecesini anlatabilir sanıyorum" (Ek 6A ve Ek 6B), (Erkan, 1937, 6 Mayıs).

Başka bir mektubun sahibi olan ve "Tabiatın bana vermiş olduğu kabiliyeti şüphesiz sizlerde takdir edeceksiniz." diye kendisine fazlasıyla güvendiğini gösteren Mithat Şemil ise Eskişehir Şimendifer Fabrikası'nda tornacı olarak çalışmaktadır. Kozlu'da, kömürle ilgili bir kurumda muhasebe memuru olan Emin Özüntürk (Özüntürk, 1937, 16 Eylül) de kabul şartlarını öğrenmek için yazan memurlardan biridir. İstanbul Fındıklı 13. İsmet İnönü İlkokulu'nda "hemşirelik" yapan Leman Özel, babasının emekliliğinden dolayı yarıda bıraktığı eğitimi ile "yardımcı öğretmen" namında bir süre çalışmış ama müziğe olan ilgisinden vazgeçmemiştir (Özel, 1938, 31 Ocak). Erzincan'dan yazan S. Sonat öğretmendir, öğretmen okulundan mezun diğer bazı başvuru sahipleri gibi vekil öğretmen de değildir üstelik. Görev yaptığı Erzincan'da "bilgi ve kabiliyetini gören kültür direktörü" özel bir tasarrufla kendisini ilk okullarla müzik öğretmeni olarak tayin etmiştir. Daha önce İstanbul'da sınava girerek "Bariton tenor" olarak okula kabul edilse de "vatani vazife"si nedeniyle "sanatını" ilerletemeyen Adem Kır Kaya da askerlik yaptığı Sivas'tan yazmaktadır. Klarinet de çalan Adem, Sivas'ta "bazı hususi ve resmi toplantılarda" okuyup "halkın taktir ve taahhütünü" kazanmıştır. 23 yaşındadır ve okula kabul edilip edilmeyeceğini merak etmektedir (Kaya, [19]37, 25 Aralık). Başvuranlar arasında

siyaseti kendisine gelecek olarak seçmiş bir isim de vardır. Cumhuriyet Halk Partisi Kastamonu sekreteri Mahir (Ek 7), "Bu gün istikbalimi oldukça kazanmış bulunuyorum. Lakin işte yine taptaze bir heyecanla bu okula baş vuruyorum" (Özgüğümcüoğlu, [1]937, 22 Eylül) dese de bu talebi, ortaokul diploması olmadığından dikkate alınmayacaktır (Direktör, 1937, 30 Eylül)

Genç Kızlar Hemen Namzet Defterine

Adaylar tarafında okula yapılan başvurular genellikle, direktörün; sınavların eylül ayında yapılacağı, ayrıntıların gazetelerden öğrenilebileceği veya başvuru için orta okul mezunu olmak gerektiği gibi kısa cümleleriyle cevaplanmaktadır. İstisnai uzunluktaki cevaplar kadın adaylara verilmektedir. Okula az sayıda kadın öğrencinin başvurusu, mektupla başvuranlara yapılan bu özel yaklaşımı açıklar. Kadın adaylar sınava mektupla kabul edilir, hatta korkmamaları için sınavdan adeta okula kaydolmak için yapılması gereken formaliteymiş gibi bahsedilir.

Kadıköy'den yazan ve keman dersi de almış olan İsmet, müzik veya opera kısmına girmek istemektedir. Sesinin güzelliğini birçok başvuru sahibi gibi, eş dost şahitliğine bile gerek görmeden "hatta bence operaya daha uygun" diye ifade eden bu genç kadın öğrenci sınava alınacaktır. Her ikisi de yatılı olan tiyatro ve opera okullarının ilanı Eylül ayında gazetelerde çıkar. İsmet'in sayesinde okulun bir de namzet defterinin olduğu şu alıntıdan anlaşılmaktadır: "Bir resminizi, nüfus cüzdanınız suretini, diplomanız suretini posta ile yollarsanız sizi şimdiden Namzetler Defterine kaydederiz. Vakti gelince ilân edilecek günde Ankarada sınava girersiniz." İsmet'in kinin aksine sanata eğilimi, müzikle veya sahneyle ilgili herhangi bir tecrübesi hakkında izlenim vermeyen, ketum bir mektubun sahibine de direktörlük tarafından benzer bir cevap verilmiştir. Denizli'den Huriye "okuldan mezun olduktan sonra hayatta ne gibi işer yapacağız" (Huriye, [1]937, 31 Mayıs) diye sorduğu soruya aldığı cevapta eğer ortaokulu bitirme şartını yerine getiriyorsa, fotoğrafını gönderdiği takdirde namzet defterine kaydedileceğini öğrenecektir.

Nazilli'den yazan Müşerref ise: "Ben 16 yaşında bir kıyım. Kız ortaokulunun birinci sınıfında okudum. Musikiye, tiyatro ve operet işlerine heves ve istidadın vardır. Mufassal cevabınızı beklemekteyim." diye sona eren kısacık mektubuna tam da istediği gibi bir "mufassal" bir karşılık alır. Sınav ilanlarının ne zaman verileceği, okulların yatılı olduğu bilgisine ek olarak kendisine, diğer adaylara nasip olmayan sınava kabul şartları da belirtilir: "Düzgün Türkçe

konuşmak, sıhhatli olmak, natıklı (konuşkan) olmak, Vücudunun âzası kusursuz ve mütenasip olmak." Müşerref'e yazılan cevapta "Yapılacak sınav basittir. Madem ki müziğe heveskârsınız, sesiniz de güzeldir, bir şarkı söylersiniz" denilmiş, sonra da "bir kartpostal büyüklüğünde" fotoğrafını gönderip ilanlara göre hareket etmesi belirtilerek sınav hakkında hem bilgi hem de cesaret verilmektedir. Müşerref ise kendisine cesaret ve istediği ayrıntılı yanıtı veren bu mektubu cevapsız bırakmaz ve istenen kartpostal boyutundaki fotoğrafını gönderir (Ek 8). Ancak genç kız, hem bu fotoğrafla gönderdiği hem de bundan birkaç hafta sonra gönderdiği mektuplarında, okula sınavsız kabul edilecek gibi yazmakta, önceden cevabını aldığı soruları tekrarladıktan sonra "Okula ne zaman geleyim? Ankaraya gelmek için yol paramı verebilir misiniz?" diye sorarak (Güler, [19]37, 15 Eylül), Ankara'yla adeta pazarlık bile yapmaktadır. Bu mektuptan 11 gün sonra gönderdiği bir başka mektubunda "Eğer mektebinizin (operet) kısmına kabul edileceksem evrakımla birlikte ilk teşrinin onunda (10 Ocak) Ankaraya geleyim. Mektebinize girmekliğim şüpheli ve imkânsız ise beyhude masrafa girmek yazık olur." diyen adayın, bu açıktan pazarlık yapan durumunu yazdığı şu satırlar daha da netleştirmektedir: "Mektebinize kaydolmak ve devam etmek için uzun zaman uğraşarak babamı ve muallim olan dayımı ikna edebildim. Lütfen biraz da siz gayret ve kolaylık gösteriverirseniz bir istidadı yetiştirmiş olursunuz" (Güler, [19]37, 26 Eylül). Bu isteğine karşılık direktörden öncekilere nazaran biraz sert bir cevap alır belki, ama sınav için hâlâ kapılar açıktır: "Ben sizin sesinizi muayene ve tesbit ettirmeden okula kabul edileceğinize dair söz veremem" (Direktör, 1937, 30 Eylül).

Kadın adaylara yönelik bu farklı yaklaşımın nedenini Bursa'dan başvuran bir başka adaya verilen cevaptan anlamak mümkündür. "Bayan Saadet'e, "bu sene" yani 1938 yılında "Konservatuvar opera kısmına fazla adette kız talebe" alınacağı belirtilir. Mektubun devamında okulla ilgili bilgilerin yanı sıra sınava dair herhangi bir endişesinin olmaması için, adaya cesaret verilmektedir. Bir sınav yapılacaktır, bu sınavda da adaylar "en iyi bildiği bir şarkıyı, Halk türküsünü" söyleyecektir. Yazıda ek olarak, garb (Batı) musikisini bilen hatta şan eğitimi almış olanların tercih edilebileceği de belirtilmektedir. Ortaokul diploması ise esnek bir şarttır. Çünkü bu maddenin hemen arkasına açılan parantezin içine "müstesna güzellikte sesleri bulunanlar için ilk okul şahadetnamesiyle de iktifa edilebilir" (Direktör, t.y.) diye yazılmıştır.

Kadın öğrenciler konservatuvar için o kadar önemli olmalıdır ki, 1937 yazışmalarında, sınavı kazananların arasında oldukları halde okula devam edemeyeceklerse yerlerine başka talebe alınacağı uyarısını alan üç muhatabın üçü de kadındır: Hale Bozkurt (Direktör, [1]937, 4 Kasım), Meliha Gökçen (Direktör, [1]937a, 4 Kasım), Emine Hikmet Sorgun (Direktör, [1]937b, 4 Kasım). Bu üç kadından Meliha Gökçen'in daha sonra opera sahnelerinde rol aldığı bilinmekte, ancak diğer ikisinin okula devam edip edemediği hakkında bir bilgi bulunmamaktadır.

Kaybedenler Vazgeçmez!

Sınava kabul edilip de kaybedenlerin tepkileri de mektuplara yansımaktadır. İstanbul'daki sınava girip kazanamayanlar, büyük bir ihtimalle bir başka heyet tarafından sınanacakları ümidiyle Ankara'ya da başvurup, karşılığında aynı heyeti görünce buna içerlemiş olacaklar ki bu ayrıntıyı mektuplarında belirtirler. Kaybedenlerden İzmirli Talat Türküstün, her iki şehirde sınava girmesine rağmen başarılı olamamış ama yine de tiyatrocunun sevdiğinden vazgeçmemiştir. Neden başarısız olduğunu öğrenmek istemektedir. "En büyük önderim: Size bu dertlerimi şifaen söylemek imkânını bir türlü bulamadım. Köşkünüzün kapusunda günlerce bekledim beni içeriye sokmadılar. Yazacağım birkaç satırıma yaşlı gözlerimle ayaklarınıza kapanarak yalvarıyorum lütfen okuyunuz." (Ek 9A). Türküstün, tahmin edilebileceği gibi Cumhurbaşkanı'na hitap etmektedir. Atatürk tarafından okunup okunmadığını bilemediğimiz mektubunda Türküstün, "Ankara'da açılan Tiyatro mektebine girmeğe çok" heveskâr olduğunu, uzun senelerdir bunu istemesine rağmen babasının bütçesinin müsaade etmemesi üzerine sınava giremediğini yazar. İki sene boyunca yol parasını biriktirmiş İstanbul'a gidip imtihana da girmiştir. Sonuç: "muvafak olduğuma çok emindim nedense kazanamadın dediler". Ama Talat'ın vazgeçmeyeceğini anlayan "ihtiyar" anne babası borç alarak oğullarını bu kez Ankara'ya göndermişlerdir. Talat burada başka bir heyetle karşılaşacağını düşünüyor olmalıdır ki, bunu "Orada da ben İstanbul'da imtehan eden şahıslar huzurunda imtehana girdim." cümleleriyle ifade eder. Bir süreliğine yoksunluklara "katlanarak beklese de parası bitince, sonuçlar açıklanmadan ailesinin yanına döner. Ne var ki takip ettiği gazetelerde ismini yine göremez. Tahsili ortadan yüksek olduğu halde "neden kabul" edilmediğini merak etmektedir, ama asıl isteğini mektubunun son satırlarına saklar: "...bütün ailem yaşlı gözlerimizle size güvenerek ayaklarınıza kapanıyoruz beni o mektebe kaydettirmenizi yalvarıyorum" (Ek 9B), (Türküstün, [1]937,

25 Ekim). Her ne kadar Talat'ın bu isteği yerine gelmesede, konu Cumhurbaşkanlığı'na intikal edince aday, beklemediği açık yanıtı alır. 27.10.1937 tarihinde Maarif Vekili Saffet Arıkan'a havale edilen mektup daha sonra Kültür Bakanlığı'na iletilmiş olmalı ki Bakanlık, Müzik Öğretmen Okulu Direktörlüğü'ne 13.11.1937 tarihinde bir yazı yazarak dilekçe sahibine "gereken karşılığın" verilmesini ister. Talat'ın yüksek devlet katında bunca yazışmaya yol açan merakının karşılığı ise 18.11.1937 tarihinde şu satırlarla verilir: "İstanbul ve Ankara Tiyatro Temsil kısmı için imtihan edildiniz. Konuşma ve gösterdiğiniz hareketleriniz iyi bir sahne kabiliyetine malik olmadığınızı gösterdi. Bu sebeple Tiyatro okuluna kabul edilmediniz" (Direktör, [1]937, 18 Kasım).

Sınavı kaybedenler, neden kaybettikleri konusunda emin olmak istemektedirler. Bazıları da belki üzülmelerini söyleyenleri ciddiye almaktadır. Örneğin dört yıl boyunca İstanbul Halkevi Temsil şubesinde kendisine "tevdi olan vazifeyi mucibi takdir bir surette" yaptığını söyleyen Adnan Tümer, "imtihanda yüksek hakem heyetinin takdir ve teveccühünü kazanmış" ise de "kadronun darlığı yüzünden hariçte" bırakılmıştır. Yazdığı mektupta yapılacak "yeni" sınavlara kabulünü istemektedir, ne var ki "sınavlar yapıldı, zamanında gelmek ve sınavda olmak lazımdı." cevabını alacaktır (Tümer, [1]937, 3 Kasım).

Sınava girenlerin sınavdaki performansları hakkında neye dayanarak başarılı oldukları sorusu cevapsız gibidir. Öyle ki sınavı kazandığını düşündüğü halde gazete yayımlanan sonuçlarda ismini göremeyen Saime, yazdığı mektupta her ne kadar sınavı kaybettiğine üzülse de başvuru evraklarını almak üzere şehir tiyatrosuna gittiğinde buranda da kendisinin okula kabul edildiğini, hatta "evrakının elân" Ankara'da olduğunu öğrenir (Kentmen, [1]937, 8 Kasım). Ne var ki mektubunun üzerine şu not düşülmüştür: "listede kabul edilenler arasında yok, evrakının geri gönderilmesi." Kendisine yazılan "Nüfus cüz., İlköğretim diploması ve iyi-hal kağıdı ilişik olarak gönderilmiştir." Ancak Saime Kentmen vazgeçmemiş ve iki yıl sonra "1939'da Devlet Konservatuvarı şan bölümüne girmiştir" (Günel, 1954, s.163).

Selahattin Moğol, daha önce İstanbul'da Ebert'in başında olduğu komite tarafından imtihan edilmiş ama başarılı bulunmamış adaylardan biridir. Okula girmek konusunda ısrarlı olan Moğol şansını bir kez daha denemek üzere Ankara'daki sınava da katılmıştır. Ne var ki bu sınavda da "tiyatroculuğa bir istidadı olmadığı tesbit edilerek" kendisine "İstanbul'a avdet etmesi tebliğ edilmiş"tir. Moğol, Ankara'da da İstanbul'daki isimlerce sınanmasını eleştirir-

diği; jüri üyesi "Ertuğrul Muhsin'in Şehir tiyatorusunda hizmet ettiğinden ve kendisinin şehir tiyatrosu şefi tarafından sevilmediğinden" bahsederek belli ki komite kararının arkasında kendi kabiliyetiyle ilgili değil başka nedenler olduğunu ima ettiği mektubunda, belki de sırf bu yüzden İstanbul'a dönecek parasının olmadığını söylemiştir. Selahattin Moğol her ne kadar konservatuvara giremeye de sahneden vazgeçmeyecek, dahası senaryolar yazıp, ismini Yeşilçam tarihine yapımçı ve yönetmen olarak yazdıracaktır.

Yeşilçam'dan bir başka isim de yardımcı rollerde yer alan Asım Nipton'dur (Ek 10). Nipton, farkını, mektubunun muhatabını ve dilini seçerek belli eder. Konservatuvarın temsil şubesinin başına getirilen Karl Ebert'e hitaben, Almanca yazar. Nipton, bir ay kadar önce İstanbul'da yapılan sınavda dışları yüzünden reddedildiğini ama tam bir tedaviden sonra düzeldiğini belirtmekte ve okula yeniden başvurmak istediğini söylemektedir (Nipton, 1937, 9 Kasım). Bu mesleğe kendisini adayacağını da söyleyen Nipton'a verilen cevapta, tiyatro okulunun erkek kısmına artık talebe alınmayacağı bildirilir (Ek 11), (Direktör, [1]1937, 2 Aralık). Ama Asım Nipton, okula yazdığı mektubunda bu mesleğe kendisini adayacağı yönünde verdiği sözünde durarak kariyerine tiyatro sahnelerinde devam eder, sonra da sahneden beyaz perdeye transfer olur.

Tiyatro'dan vazgeçmeyen bir başka isim yine Ebert'e hitaben Balıkesir'den yazan Cahit'tir. "Bu fotoların bendenize ait olduğuna inanırsanız, bu sanata olan aşkıma hevesimi de elbet taktir edersiniz. Sayın Üstad! Sahneye olan aşkım beni bir hastalık gibi kemirmekte..." diye başladığı mektubunda tiyatroya olduğu kadar edebiyata da meyilli olduğunu gösterir: "Asil Hoca!...Ruhsuz İnsan yaşarmı diye sorarlarsa size. Bendenizi hatırlayarak hiç tereddüt etmeden yaşar diyebilirsiniz. İşte, benim ruhum ben de değil, o sanat aşkile kurduğunuz zikıymet mektepte yaşıyor." Daha sonraki satırlarından Balıkesirli sanatçı adayının, okulun şartlarını bilse de sınava alınıp alınmayacağını, dolaylı yollardan değil direkt okulun başındaki Ebert'ten duymak istediği anlaşılmaktadır. Altı çizilmiş şu satır, Ankarada-kilerin edebiyattan çok gerçeklerle ilgili olduğunu göstermektedir: "Ne yazık ki sağ ayağımın iki cm aksaklığı beni o aziz yuvadan aşkım olan yuvadan uzaklaştırıyor" (Ek 12), (Albayrak, 1937, 15 Kasım) Soyadı Albayrak olan Balıkesirli bu tiyatro aşığı, uzun yıllar hem İstanbul'da hem Balıkesir'de sahneye çıkar.

Her Sınavda Torpil Olur

Zonguldak'tan gelen bir başka mektup şehrin kültür direktörlüğündendir. Bu mektubun ekinde, İsmet Ozansoy'un Zonguldak direktörlüğü vasıtasıyla "Ankara Konservatvarı Direktörlüğüne" hitaben yazılmış bir dilekçe vardır. Dilekçe kısadır. İsmet, Adana Lisesi mezunudur ve mektebe kaydolmak istemektedir. Ancak daktiloyla yazılmış iki kısa cümleden ikincisindeki "mektebinize" sözcüğünün hemen üzerinde "opera kısmına" tashihi elyazısıyla eklenmiştir (Ozansoy, 1937, 13 Eylül). Zonguldak Kültür Direktörü, İsmet Ozansoy'un evraklarını yani diplomasıyla nüfus suretine iliştirilmiş dört fotoğrafı konservatuvara göndermiş, eğer kaydolunursa kendilerine haber verilmesini istemiştir. Konservatuvar buna verdiği cevapta, evrakların alındığını, "kayıt ve kabul şartlarını gösteren ilân suretinin" İsmet Ozansoy'a verilmesine müsaade edilmesini istemekte, yani kibarca konservatuvara bu şekilde kaydolunmayacağını belirtmektedir. Karşılıklı direktörlerin üzerine titredikleri bir konu haline gelen İsmet Ozansoy'un nüfus suretinde, "baba adı" hanesine isimle birlikte baba mesleğinin de yazılmış olması bu özeni açıklamaktadır: General Hilmi.

Bazen de torpil oldukça yüksek yerden örneğin Kültür Bakanlığı'ndan gelir. Kültür bakanı vasıtasıyla gelen bir yazının ekleri, Edirne Öğretmen Okulu talebesinden Hayrettin Süer'in okula kabul edilmek için dilekçesi ile Yaşar Nabi'nin "İncelenerek gereğinin yapılmasını dilerim" notuyla birlikte iletilen mektubudur (Kültür Bakanı V. Dursunoğlu, 1937, 16 Şubat). Bakanlıktan referanslı bir diğer öğrenci adayı ise Yenişehir, Selanik Caddesi, Gündüz Apartmanı'nda oturan Türkan Gündüz'dür. Dilekçesinde "Senjorjun orta kısmından" mezun olduğunu yazan Türkan, "musiki ile hususi surette" alakadardır ve konservatuvarın şan ve piyano kısmına devam etmek istemektedir. Diğer adaylardan farklı olarak dilekçesini (Gündüz, 1937, 3 Kasım) "Kültür Bakanlığına" gönderen Gündüz'ün bu isteği bakanlıkça "Müzik Öğretmen Okulu Direktörlüğüne" iletilir: "... Türkan Gündüz'ün şan ve piyano derslerinden sınavının yapılarak muvaffak olduğu takdirde konservatuvar kısmında muadil bir sınıfa gündüzlü olarak kaydının yapılmasını dilerim" (Kültür Bakanı, 1937, 5 Kasım). Bu iki öğrencinin akıbeti belli değildir. Ama yine evrakı Kültür Bakanlığı'ndan okula iletilen bir adayın yapılan sınavı kazandığı anlaşılmaktadır. "Harita Genel Direktörlüğü'nde" ressamlık yapan Hayri, bakanlığa ilettiği dilekçesinde isteğini kısa ve net olarak belirtir: "Alafranga musikiyi istidadım vardır. Melodiye aşınayım. Konservatuvarı direktörlüğüne" hitaben yazılmış bir dilekçe vardır.

tuvarın opera kısmına imtihanla alınmamı diler saygılarımı sunarım" (Uras, 1937, 8 Ekim). Hayri'nin bu dilekçeyi imzalamasından dört gün sonra bakanlıktan okula konuyla ilgili bir başka mektup daha yazılır (Kültür Bakanı, 1937, 12 Ekim). Adaydan ve isteğinden bahsedildikten sonra, daha yukarıda bahsi geçen diğer dileklerin sonucunu neden bilemediğimizi açıklayan bir cümle: "imtihani yapılmak üzere kendisine tebligatta bulunulmasını ve imtihan neticesinin bakanlığa bildirilmesini dilerim" (Direktör, 1937, 19 Ekim). Adayın sınavı kazandığını bildiren yazının dokuz gün sonra (!) bakanlığa gönderilmesinden, direktörün, bakanın mesajını doğru şekilde okuduğu anlaşılmaktadır.

Ve Sonuçları Açıklıyoruz

Bu zor sınavları kazananlar ise yine mektupla bilgilendirilmektedirler. Neriman San bunlardan biridir. Aldığı mektupta daha sonra okulu bitirip opera sanatçısı olacak Neriman'a "Bu kağıdı alırmaz Ankara'ya hareket" (Direktör, [1]937, 28 Ekim) etmesi emredilmektedir. Davetiyelelerin hepsi dosyada yer almasa da kendisine davetiye yazılanların ek listesindeki 7'si erkek 3'ü kadın olan toplam 10 öğrencinin, 8'inin İstanbul'da oturması ilginç bir tesadüf olsa gerektir. Kazananlardan ikisi aynı soyismini taşımaktadır: Hilmi ve Mukadder Girginkoç kardeşler. Hilmi Girginkoç okulu bitirdikten sonra opera sahnelerinde kendisine yer bulur, Mukadder Girginkoç da 1943 yılında buradan mezun olduktan sonra ilk olarak Palyaço operasında Nadda rolünü oynar (Günel, 1954, s. 147).

Sınavı kazananları, Ankara'da uzun sürecek bir eğitim hayatı beklemektedir. Dahası opera ve tiyatro konusunda eğer devletin bir girişimi olmasa çalışma hayatları da bir o kadar zor geçecektir. Onları olduğu kadar, sınava girmek için mektup yazanları da, sınava girip kazanamayanları da önemli değişimin temsilcileri saymak gerekir. Hem kendisi hem de 16 yaşındaki kızkardeşi için Ankara'ya yazan Süleyman, mektubunda "Pek küçükten beri tiyatroculuğa karşı olan hevesimizi muhitin eski düşüncelerinin tesiriyle açığa vuramıyorduk." (Süleyman, 1937, 7 Mart) derken bahsi geçen değişimin ne olduğuna kısmen işaret etmektedir. Ancak değişen sadece "muhit" olmadığı gibi, değiştiren de iktidar değildir. Bir mektupla hayatının akışını değiştirmek, taşrada veya şehirde, hayatın yeksanlığının dışına çıkmak isteyen bireyi de görmeliyiz. En azından şu satırlarda "Ruhum her an sönük, hiçbir şeyden zevk almaz vaziyette hislerim hep inkisar hayâl (hayal kırıklığı) içinde gidiyorum. Fakat nereye gidiyorum? Bana ne oluyor? Bilmeyorum. Hayatta ne istiyorum? Zevkime giden ne? Beni

ona kavuşamadığım için bedbaht eden arzu ne? İşte hergün bu vaveylâ (çığlık) içinde sürünüp gidiyorum. Hiçbir şeyde zevkim yok" (Cemalettin, 1938, 18 Mart).

Sonuç Yerine

1937 yılında Ankara'daki bir okula girmek isteyenlerce yazılmış bunca mektup bu makalede ele alınan örneklerden çok daha fazla bilgi sunmaktadır. Mektup sahiplerinin eğitimleri, yaşları, yaşadıkları şehirler, baba meslekleri, aileleriyle olan ilişkileri, tiyatro veya müzikle ilgili tecrübeleri, daha önce yaşadıkları ve okudukları şehirler, cinsiyetleri gibi sıralanan bu "anahtar kelimelerle" özetlediğimiz sorulara verilecek cevaplar, 1930'larda Cumhuriyet gençliğinin geleceğine dair hayallerine, bireysel özelliklerine dair kapılar açabilir. Mektuplarda ifade edilen duygulara dair kullanılan sözcük sayılarını dikkate alacak bir okuma, mektup sahiplerinin köylü-şehirli olmasıyla açıklanabilir; Bu da 1930'ların ikinci yarısında "köylü" Türklerin nasıl sanatçı olmayı isteyebildikleri sorusuna bizi götürebilir. Sonuçta bu mektuplar, gerçek bireylerin elinden çıkmış bütün diğer belgeler gibi bizi geçmişte yaşayan gerçek karakterlerle buluşturma imkanı verdiğinden son derece önemlidir.

Heyecan verici bir başka nokta, bu yazıda kullanılan mektupların, tesadüfen bugüne ulaşmış değerli bir arşivin küçük bir parçası olması. Bugüne kadar genelde anılar üzerinden yazılan bir eğitim ve kültür kurumunun tarihi elde kalmış bu "eksik" belgelerle daha geniş bir şekilde yazılabilir. Eğer bu belgeler kutularda bekledikleri bir dükkandan alınıp, gerçek bir araştırma enstitüsünün arşivine kazandırılırsa Cumhuriyetin bu değerli kurumunun sadece kurumsal değil, öğrencilerini, öğrencisi olmak isteyip de olamayanları, öğretmenlerini, hademelerini de içeren sosyal bir tarihini yazmak mümkün olacaktır.

Notlar

- 1 Elindeki belgelerin çok az kısmı olan mektupları bu yazıda kullanılmak üzere paylaşılan Siyahkalem Kitabevi'nin sahibi Gökhan Yörükte teşekkür ederim.
- 2 Musiki Muallim Mektebi, Temsil Şubesi ve ikisini de kapsadığı yıllardaki ismiyle Devlet Konservatuarı'nın çatısının altından sadece Adnan Saygun, Mithat Fenmen, Ulvi Cemil Erkin gibi müzisyenler değil Ertuğrul Muhsin, Cüneyt Gökçer, Mahir Canova gibi sahne sanatçıları ve onlara ek olarak Sabahattin Ali, Cahit Kulebi gibi edebiyatçılar da geçer. Ekler arasında paylaşılan imza tutanağı kurumun, Cumhuriyet'in kültür tarihindeki önemi açısından kanıt değeri bulunmaktadır.

Kaynakça

- Adapazarı Halkevi Başkanlığı ([1]937, 4 Eylül). [Musiki Muallim Mektebi Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Ağar, İ. ([1]937, 16 Ekim). [Konservatuvar Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Akdeniz, M. ([1]937, 30 Eylül). [Müzik Öğretmen Okul Direktörlüğü'ne hitaben], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Akma, C. (1937, 19 Aralık). [Direktör ve Öğretmenler'e hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Aktan, A. T. (1937, 12 Eylül). [Direktör'e hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Albayrak, C. (1937, 15 Kasım). [Profesör Karl Ebert'e hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Algan, H. (2011). *Halkevlerinde inkılâp temsilleri (1932-1951)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- Alorman, N. (1937, 14 Şubat). [Direktör'e hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- [Asım Nipton fotoğrafı]. (t.y.) Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Ayhan, R. (t.y.). [Devlet Tiyatrosu Okulu Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Azize Mahmud ([1]937, 13 Ekim). [Konservatuvar Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Bandırma Halkevi Başkanı (1937, 17 Haziran). [Konservatuvar Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Bilgütay, N. ([1]937, 11 Ekim). [Tiyatro ve Opera Mektebi Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Büyük müsamere ve konser. [ilan]. (1936). (Türk Sözü gazetesi kupürü). Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Cemalettin. (1937, 18 Mart). [Konservatuvar Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- CHP ve Halkevi Başkan V. ([1]937, 22 Eylül). [Musiki Muallim Mektebi Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Çakır, N. ([1]937, ?) [Ankara Tiyatro Mektebi Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Çavaş, D. (1937, 8 Ekim). [Konservatuvar Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Darkanar, S. ([1]937, 18 Ekim). [Direktör'e hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Darkanat, S. ([1]937, 18 Ekim). [Direktör'e hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Demir, S. ([1]938, 25 Ocak). [Müzik Okulu Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Derviş Ruh-Şen. (1937, 18 Nisan). [Direktör'e hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Direktör. ([1]937, 16 Şubat). [Nihad Alorman'a hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Direktör. ([1]937, 18 Şubat). [Hayrettin Süer'e hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Direktör. ([1]937, 30 Eylül). [Halkevi Başkanlığı'na hitaben], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Direktör. (1937, 30 Eylül). [Müşerref Güler'e hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Direktör. ([1]937, 4 Ekim). [Mahmud Akdeniz'e hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Direktör. ([1]937, 7 Ekim). [İsmail Demirbaşa hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Direktör. ([1]937, 7 Ekim). [Neriman Sam'a hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Direktör. (1937, 19 Ekim). [Kültür Bakanlığı Yüksek Öğretim Genel Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Direktör. ([1]937, 28 Ekim). [Neriman San'a hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Direktör. ([1]937, 4 Kasım). [Emine Hikmet Sorgun'a hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Direktör. ([1]937, 4 Kasım). [Hale Bozkurt'a hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Direktör. ([1]937, 4 Kasım). [Melih Gökçene hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Direktör. ([1]937, 18 Kasım). [Talat Türküstüne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Direktör. ([1]937, 2 Aralık). (t.y.). [Asım Nipton'a hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Direktör Rauf. (1937, 18 Şubat). [Adana'ya hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Direktör (t.y.). [Ertuğrul Muhsin'e hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Direktör. (t.y.). [Saadet'e hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Doğan, E. A. (1937, 21 Nisan). [Ankara Tiyatro Mektebi Müdüriyeti'ne hitaben gönderilen yazı] İstanbul, 21 Nisan 1937 Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Ekrem. ([1]937, 8 Ekim). [Ankara Müzik Okulu Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Erkan, N. ([1]937, 6 Mayıs). [Konservatuvar Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Gökçer, C. ([1]937, 24 Eylül). [Müzik Öğretmen Okulu Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.

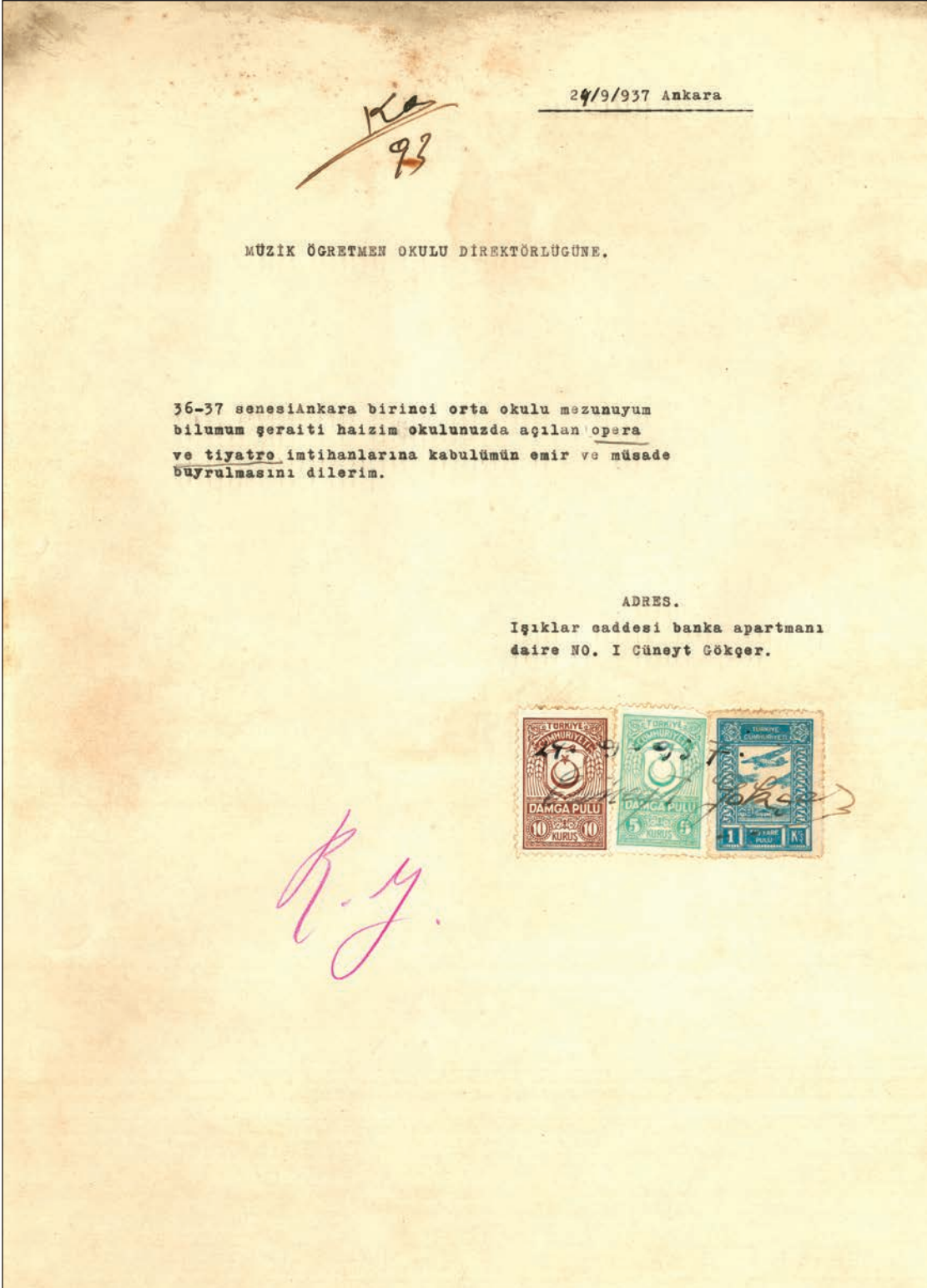
- Gökyay, O. Ş. (1941). *Devlet Konservatuvarı tarihçesi*. Ankara: Devlet Tiyatroları.
- Güler, M. ([19]37, 15 Eylül). [Müzik Öğretmen Okulu Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Güler, M. ([19]37, 26 Eylül). Ankara Müzik Öğretmen Okulu Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Gündüz, T. (1937, 3 Kasım). [Kültür Bakanlığı'na hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Günel, S. (1954). *Sanatkârlar dünyası*. Zonguldak: Karaelmas Basımevi.
- Güntekin, R. N. (1976). *Reşat Nuri Güntekin'in tiyatro ile ilgili makaleleri*. K. Yavuz, (Haz.) İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Hercan, H. ([19]37, 15 Ekim). [Konservatuvar Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Hüsni. ([1]937, 21 Aralık). [Konservatuvar Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Kentmen, S. ([1]937, 8 Kasım). [Konservatuvar Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Kızıldağ, L. (1937, 23 Ağustos). [Tiyatro Öğre(t)meni'ne hitaben], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- [Konservatuvar Direktörlüğü]. (1937, 22 Temmuz). [Halkevi Başkanlığı'na hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Koter, M. ([1]937, 3 Mart). [Konservatuvar Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Kültür Bakanı (1937, 12 Ekim). [Müzik Öğretmen Okulu Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Kültür Bakanı V. Dursunoğlu. (1937, 16 Şubat). [Müzik Öğretmen Okulu Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Kültür Bakanı. (1937, 5 Kasım) [Müzik Öğretmen Okulu Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Leman Aysel. (1937, 7 Ekim). [Konservatuvar Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Leman Aysel. ([1]937, 14 Ekim). [Musiki Muallim Mektebi Yüksek Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- [Mahir Özgümcüoğlu fotoğrafları]. (t.y.). Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Melikzade, E. (1937, 12 Eylül). [Ankara Müzik Öğretme Okulu Müdürlüğü'ne hitaben], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- [Müşerref'in fotoğrafı]. (t.y.). Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- [Naci Erkan'ın fotoğrafları]. (t.y.) Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Nipton, A. (1937, 9 Kasım). [Prof. Dr. Karl Ebert'e hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Nuri, (t.y.). [Direktör'e hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Okyay, E. (2004). *Eğitime tutkun bir besteci: Faik Canselen*. Ankara: Sevda- Cenap And Müzik Vakfı.
- Oral, M. ve Öcal, S. (1937, 12 Ekim). [Müzik Öğretmen Okulu Direktörlüğü'ne hitaben hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Oran, M. ([1]937, 11 Aralık). [Direktör'e hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Ozansoy, İ. (1937, 13 Eylül). [Zonguldak Kültür Direktörlüğü vasıtasıyla gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Ömer Tahir. ([1]937, 17 Şubat). [Muallim Musiki Mektebi Müdüriyeti'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Öner, H. ([1]937, 26 Mart). [Gazi Orkestra Şefliği'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- [Remzi Ayhan fotoğrafları]. (t.y.). Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Resim, N. ([1]937, 13 Ekim). [Konservatuvar Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Sadık, B. ([1]937, 14 Şubat). [Tiyatro Mektebi Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Saim ve Mustafa. (t.y.). [Ankara Güzel Sanatlar Sinema ve Tiyatro Artist Okulu Direktörlüğü'ne hitaben], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Selahattin. (t.y.). [Tiyatro ve Opera Okulu Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Sergen, S. ([1]937, 7 Ekim). [Devlet Opera Okulu Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Sönmez, A. (t.y.). [Ankara Artist Okul Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Süleyman. (1937, 7 Mart). [Konservatuvar Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Tutanak. (t.y.). Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Tümer, A. ([1]937, 3 Kasım). [Devlet Tiyatrosu Rektörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Türküştün, T. ([1]937, 27 Ekim). [Atatürk'e hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Ulusoy, F. (t.y.). [Ankara Devlet Konservatuvarı Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Uras, H. (1937, 8 Ekim). [Kültür Bakanlığı'na hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Yeğenoğlu, M. ([1]937, 9 Teşrinievvel). [Ankara Müzik Öğretmen Okulu Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Yurdseven, B. ([1]937, 27 Kasım). [Konservatuvar Direktörlüğü'ne hitaben gönderilen yazı], Gökhan Yörük Arşivi, Ankara.
- Zobu, V. R. (1977). *O gündün bu güne*. İstanbul: Milliyet Yayınları.

Ekler

Necil Kâzım Akses		Max Klein	Max Klein
Neriman Aksoy	M. Aksoy	Mükerrem Keymen	Mükerrem Keymen
İzzet Albayrak	İzzet Albayrak	M. Ali Kızıltuğ	M. Ali Kızıltuğ
Saadet Alp	Saadet Alp	Mehmet Korkmaz	Mehmet Korkmaz
Lico Amar	Lico Amar	Nimet Kutay	Nimet Kutay
Necdet Atak	Necdet Atak	Cahit Külebi	Cahit Külebi
Hayrünnisa Boratav	Hayrünnisa Boratav	Terik Levendoğlu	Terik Levendoğlu
Frieda Böhm	Frieda Böhm	Havriye Noras	Havriye Noras
Abdüsselâm Buseyri	A. Buseyri	Greta Novak	Greta Novak
Salih Canar	Salih Canar	Afif Obay	Afif Obay
Mahir Canova	Mahir Canova	Necati Orbay	Necati Orbay
Mesut Cemil	Mesut Cemil	Hüseyin Namık Orhun	Hüseyin Namık Orhun
Haydar Cetiz	Haydar Cetiz	M. Nihat Özün	M. Nihat Özün
Ludwig Çaçkes	Ludwig Çaçkes	Antonio Saldarelli	Antonio Saldarelli
Bedia Dölener	Bedia Dölener	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
Hayrullah Duygu	Hayrullah Duygu	A. Adnan Saygun	A. Adnan Saygun
Saim Eren	Saim Eren	Nurettin Sevin	Nurettin Sevin
Zihni Erensoy	Zihni Erensoy	Zahit Sezen	Zahit Sezen
İhsan Erkal	İhsan Erkal	Bahaettin Sezener	Bahaettin Sezener
Perhunde Erkin	Perhunde Erkin	M. Sivrihisarlı	M. Sivrihisarlı
Ulvâ Cemal Erkin	Ulvâ Cemal Erkin	N. Şevket Taşkiran	N. Şevket Taşkiran
Mithat Fenmen	Mithat Fenmen	Burhan Tepedoğanlı	Burhan Tepedoğanlı
M. Ragıp Gazimihal	M. Ragıp Gazimihal	Fuat Türkay	Fuat Türkay
Georg Markowitz	Georg Markowitz	Saim Türkmen	Saim Türkmen
Cüneyt Gökçer	Cüneyt Gökçer	Selçuk Uraz	Selçuk Uraz
Efdal Günşiray	Efdal Günşiray	İlhan Usmanbaş	İlhan Usmanbaş
Perihan Güven	Perihan Güven	Ferruh Üstünel	Ferruh Üstünel
Elvira Hidalgo	Elvira Hidalgo	Tomris Yolaç	Tomris Yolaç
Kemal İlerici	Kemal İlerici	Edvard Zukmayer	Edvard Zukmayer
Vasıf İpekkan	Vasıf İpekkan	H. Bedi Yönetken	H. Bedi Yönetken
Ruşen Ferit Kam	Ruşen Ferit Kam		
Nimet Karatekin	Nimet Karatekin		

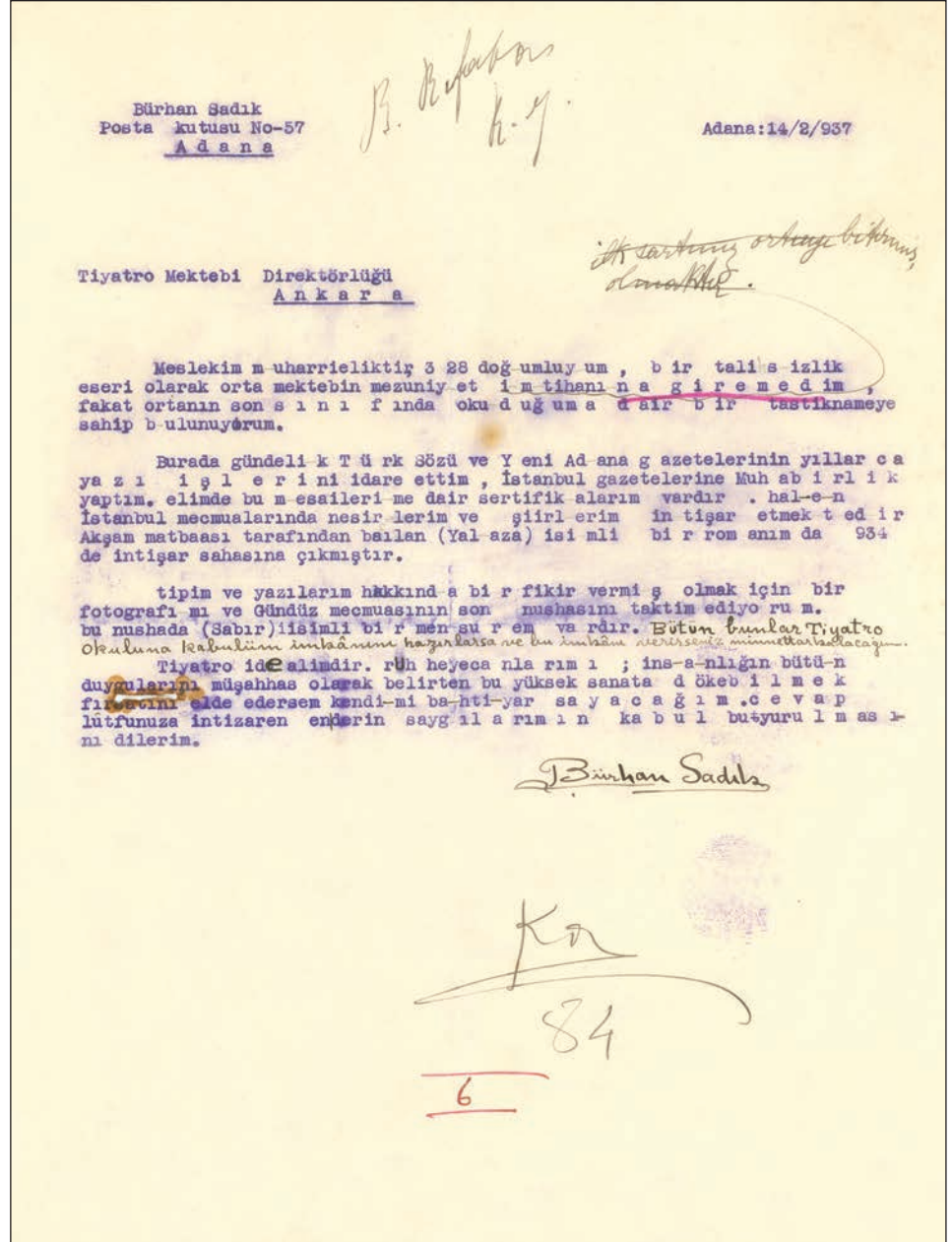
Ek 1. Musiki Muallim Mektebi (Devlet Konservatuvarı) çalışanlarının isim ve imzalarının bulunduğu tutanak.
Kaynak: Tutanak, t.y.

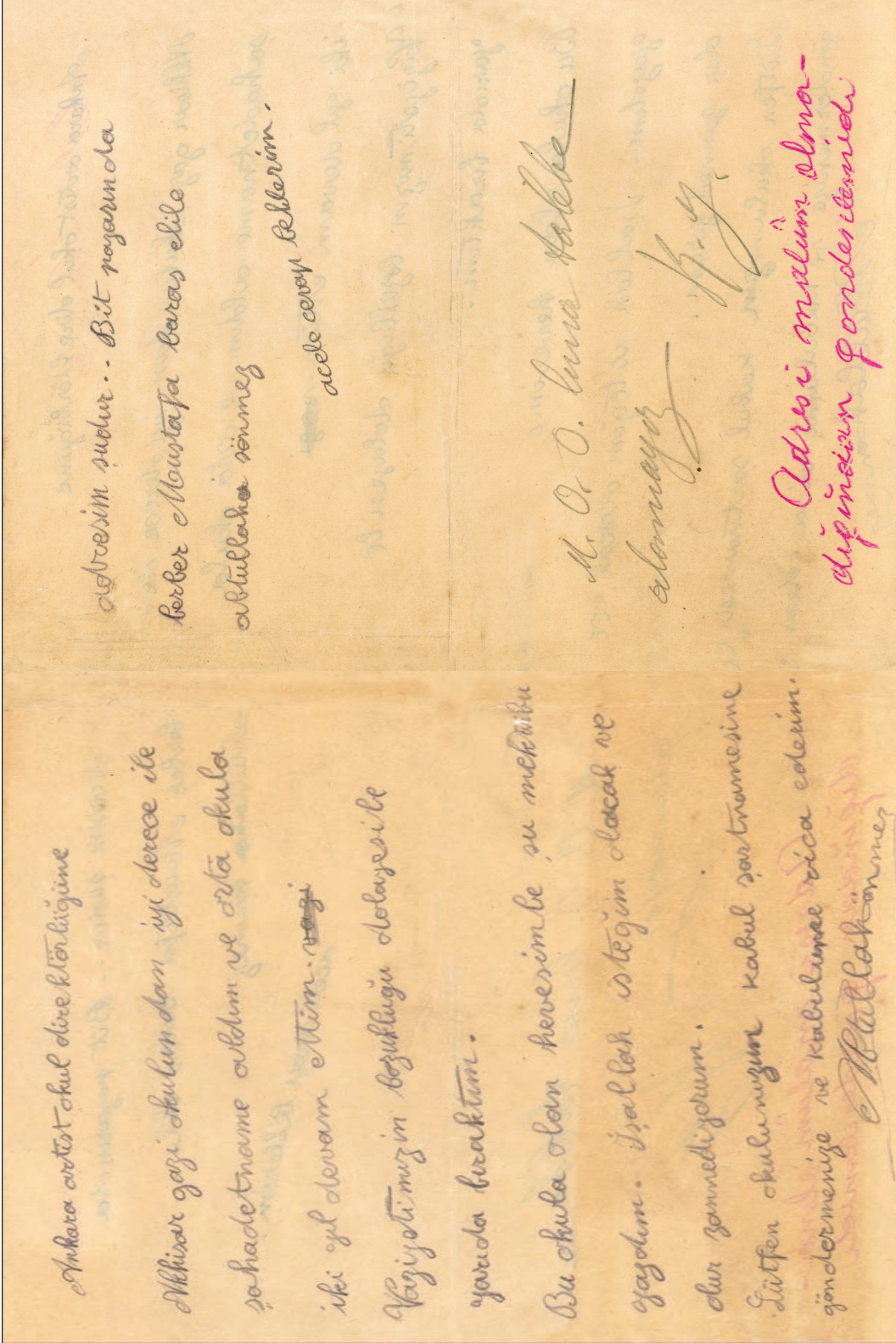
Ek 2. Cüneyt Gökçer'in tiyatroya adadığı ömrünün ilk belgesi
Kaynak: Gökçer, [1]937, 24 Eylül.

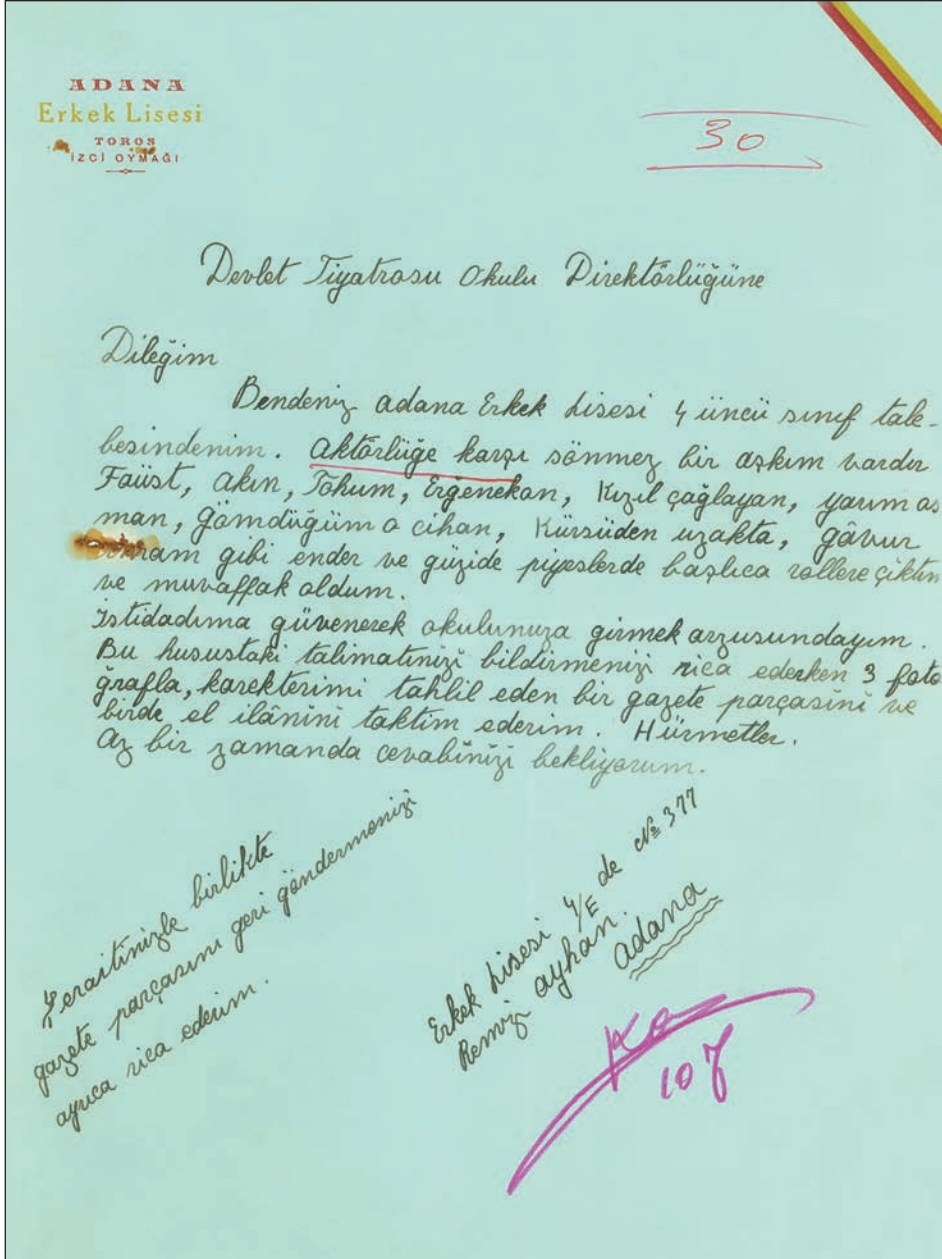
Ek 3A. Burhan Sadık
Kaynak: Burhan Sadık
fotoğrafi, t.y.

Ek 3B. Burhan Sadık tarafından Tiyatro Mektebi Direktörlüğü adına yollanan başvuru mektubu.
Kaynak: Sadık, [1]937, 14 Şubat.

Ek 4. Abdullah Sönmez tarafından yazılan başvuru mektubu
Kaynak: Sönmez, t.y.

Ek 5A. Remzi Ayhan tarafından Devlet Tiyatrosu Okulu Direktörlüğü'ne yazılan başvuru mektubu.

Kaynak: Ayhan, t.y.

Ek 5B. Remzi Ayhan'ın çeşitli piyeslerde rol aldığını gösteren fotoğraflar
Kaynak: Remzi Ayhan fotoğrafları, t.y.

Tecim Okulu bitirenleri kurumu çıkarına
Cumhuriyet Halk Partisi Seyhan İlyönkurul Başkanı Bay Örgü Evrenin
himayelerinde

Asrî Sinemada

4 Son kânun 936 Cumartesi gündüz saat 14 te Talebe ve Muallimlere
Gece saat 20,30 da umuma

Büyük Müsamere ve Konser

Program :

Rejisör : Y. AYHAN

1 — Müsamereyi açış ..

2 — ERGENEKON (Büyük ulusal piyes 2 Perde 1 Tablo)

" Bu piyesin ilk temsilini İsmet İnönü, Tevfik Rüşti Aras ve
Genel Enspektör General Kâzım Dirik seyrederek pek çok
beğenmişlerdir. "

3 — K O N S E R :

I — La Berceuse de Jocelyn " Keman Solo „ Bestekâr Enver Ayas
II — Kozan oğlu)
III — İzmirin Kavakları) Tanbur ve Keman iştirakile
IV — Çoban Yıldızı)

4 — Monoloğ

5 — Çapan oğlu (Komedi 1 Perde)

ERGENEKON — Rol bölümü

PERDELERDE :

Yıldız Hanım	— Bayan M. Işık
Ay Hanım	— Bayan Ş. Ayışıl
Operatör	— Y. Ayhan
Can Bey	— Enver Ayas
Doğan	— Aydın Gün
Emir Zabiti	— M. S. Okçu
Demir	— N. Behiç
Köylü	— Ezher Zeki
Yaralı asker, Orhan	— Remzi ✕
Turğut Bey	— Mahmut Sezer
Ertuğrul Bey	— Hikmet
Emirber	— Cemil

TABLODA :

Olcay	— Bayan Lâfife
İhtiyar	— Ezher Zeki
Bürteçine	— Y. Ayhan
Can	— İdris Hikmet
Çoban	— Remzi ✕
Demir	— Hikmet
Doğan	— Cemil
Kaya	— Kemal Ahmet

Ergenekon Halkı

Çapan Oğlu — Rol bölümü :

Muavin Ziver	— Ezher Zeki
Aktör Bedi Bilâl	— Y. Ayhan
Aktör dümbüllü Raşit	— N. Behiç

Nazım Şevket	— Kadir Can
Odacı Hasan	— Hikmet

Adana Türk Sözi Basması 7617

Ek 5C. Remzi Ayhan'ın rol aldığı Ergenekon temsiline ilişkin gazete ilanı
Kaynak: "Büyük müsamere ve konser," 1936.

İstanbul 6/5/937

43

Sayın ;

Ben , senelerden beri Artist olmağa özenen bir gen-
-cim . Hükümetin bu işi ele alması ve sağlam esaslar koy-
ması üzerine , bu gün devletin muazzaf bir memuru bulunan
benim , bu yerimi bırakıp " Tiyatro Mektebinize " girerek
kendime yeni bir istikbal yapmağa kalkışmam Artistliğe o-
lan aşkımin derecesini anlatabilir sanıyorum .

Yaşım 22 olup , orta mektep mezunuyum . Boyum tam
170,kilom 70 dir . Kendimde az çok artist olmak istidadı
görüyorum .

Musikiden anlıyan bir çok kişilerin sesimin güzel
olduğunu ve iyi bir tenor olabileceğimi söylemesi üzerine
Mektebiniz OPERA kısmına girmek istiyorum .

Mektebiniz kabul gartı ile cevabınızı göndermenizi
rica eder , saygılarımı sunarım .

İstanbul - Taksim
Adres : Şişli sokak Nihat bey App.
kat . 5 .
Naci Erkan

Not : Fikir edinmeniz için
bir Fotografım ilıştırılmıştır.

Naci Erkan

Ek 6B. Naci Erkan
Kaynak: Naci Erkan
fotoğrafları t.y.

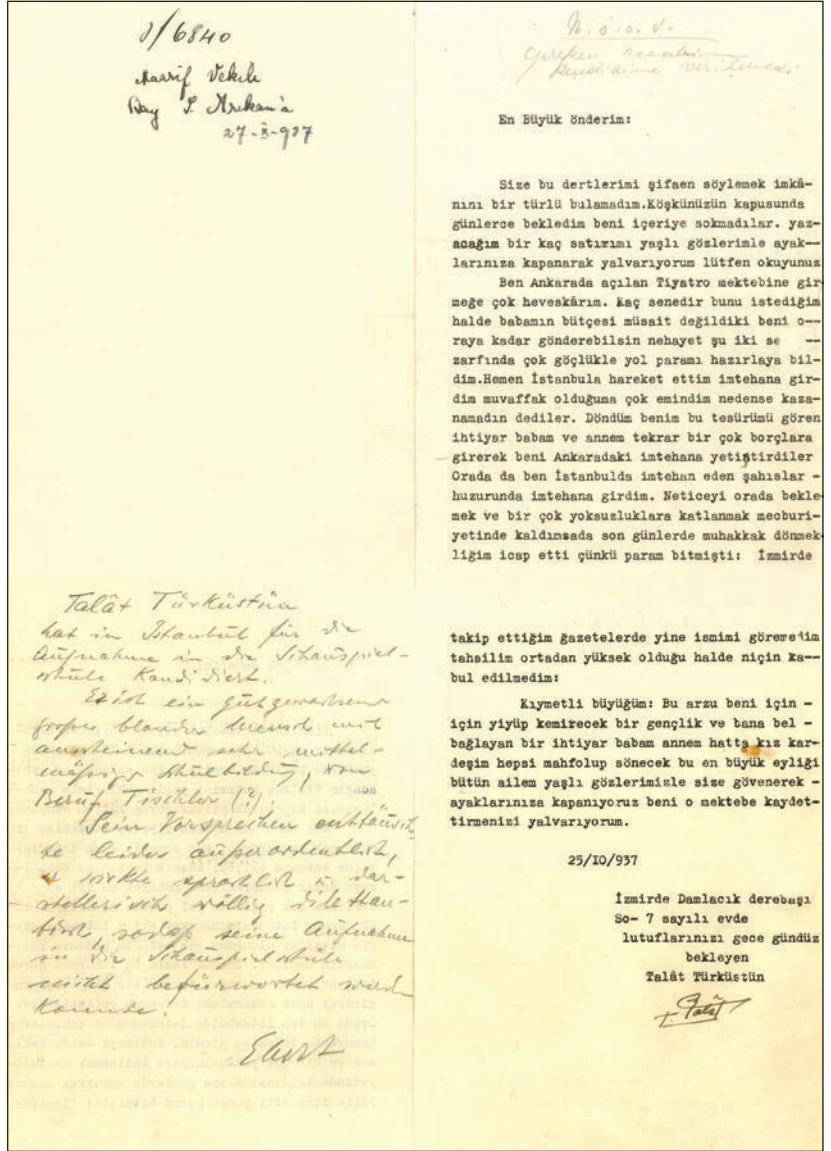
Ek 6A. Naci Erkan'ın kaybedecek bir mesleğinin olmasını tiyatroya olan ilgisinin delili olarak
açıklayan mektubu.
Kaynak: Erkan, [1]937, 6 Mayıs.

Ek 7. Cumhuriyet Halk Partisi Kastamonu sekreteri Mahir Özgüğümcüoğlu
Kaynak: Mahir Özgüğümcüoğlu fotoğrafı, t.y.

Ek 8. Müşerref'in okul müdürlüğüne yolladığı kartpostal boyutundaki fotoğrafı
Kaynak: Müşerref'in fotoğrafı, t.y.

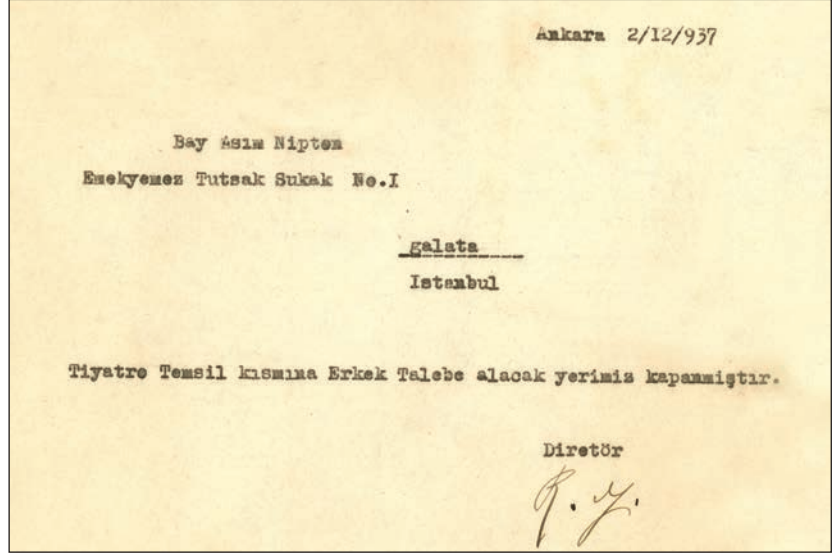

Ek 9. Talat Türküstün'ün Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'e yazdığı mektup
Kaynak: Türküstün, [1]937, 27 Ekim.

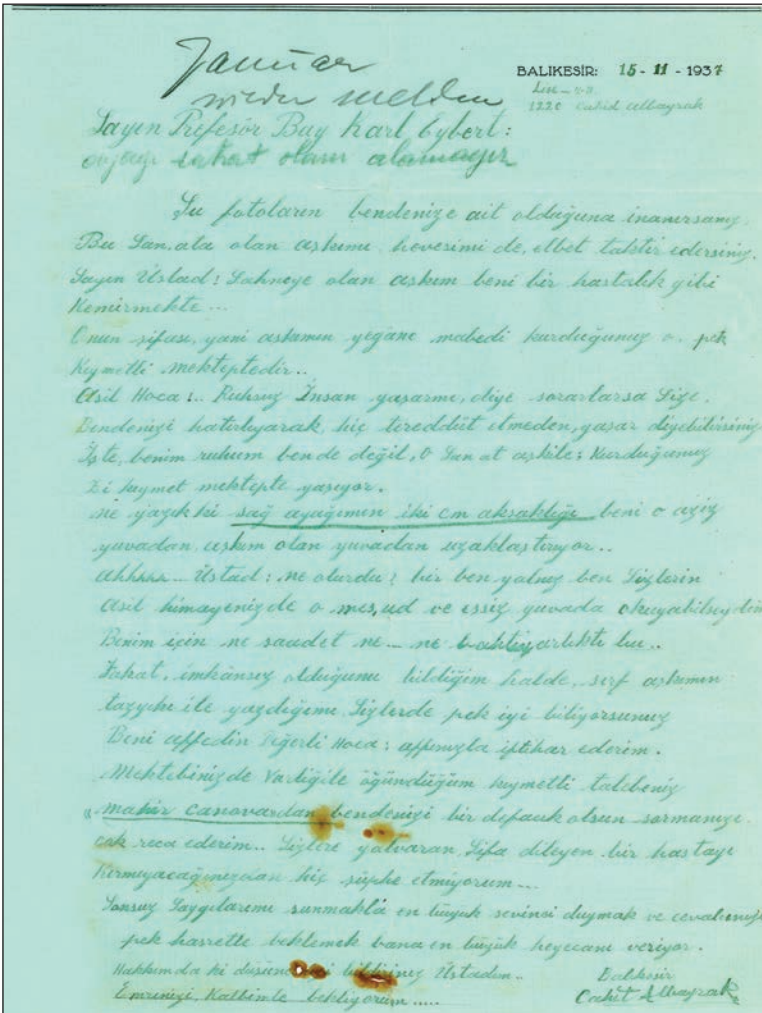
Ek 10. Asım Nipton

Kaynak: Asım Nipton fotoğrafı, t.y.

Ek 11. Konservatuvar temsil şubesinden Asım Nipton'a verilen cevap

Kaynak: Direktör, [1]937, 2 Aralık.

Ek 12. Cahit Albayrak'ın Carl Ebert'e yazdığı mektup

Kaynak: Albayrak, 1937, 15 Kasım.